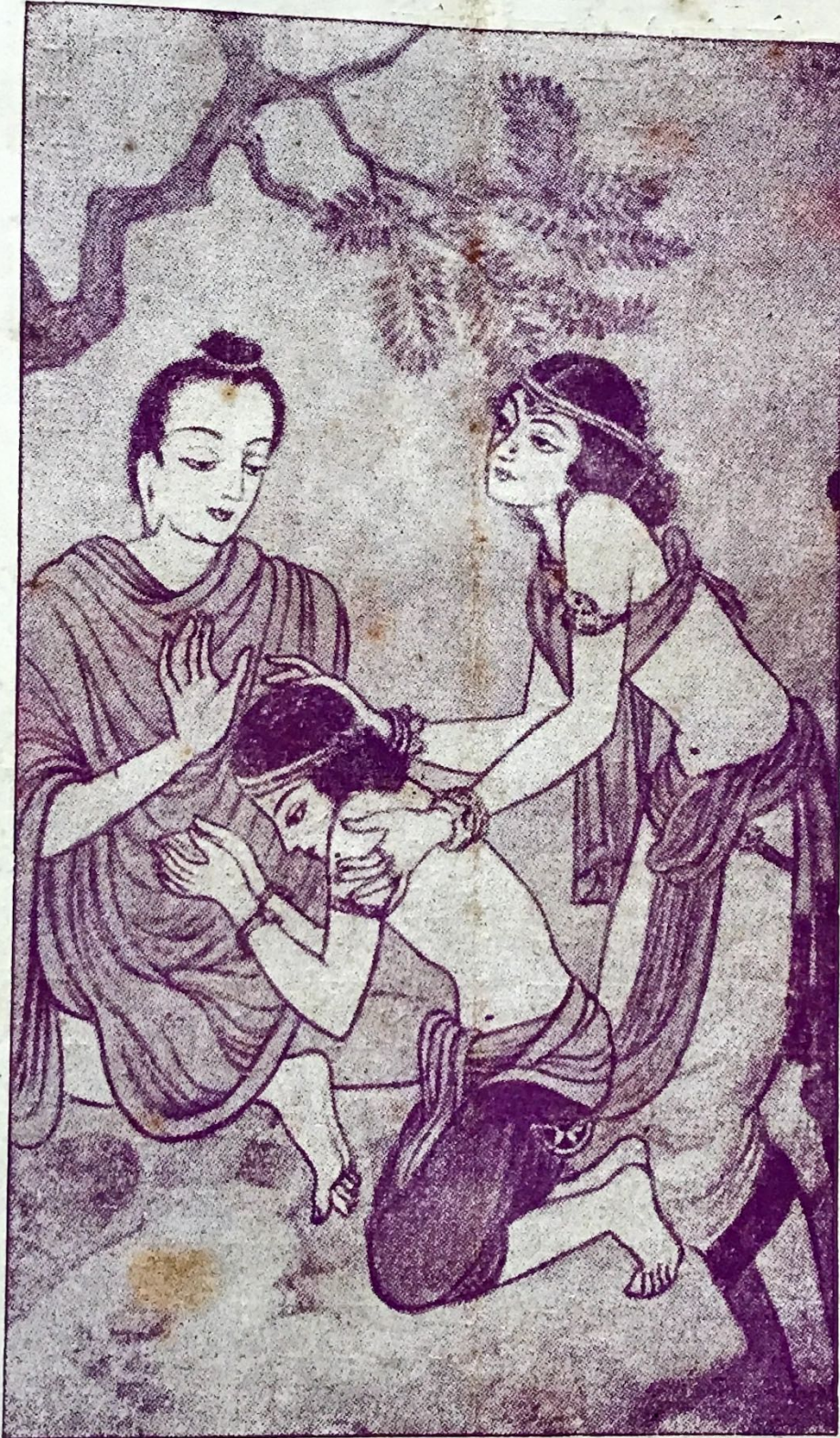

नमो तस्स भगवतो अस्वतो सम्मोसम्बुद्धस्स ।

धम्मपद्य

ने
फा
ल
भा
फा
या
ल
य्
-
फो

रा
हु
ल
प्र
व
ज्या

वर्ष ६

सिद्धा

बुद्ध संवत् २४६६

नेपाल सं० १०७३६

दक्षिणा चन्दा ३

थुगु अंकया १=)

पूर्ण संख्या १०१

विषय

बुद्ध-वचनामृत—

बौद्धधर्मया देन—महापण्डित राहुल सांकृत्यायन

विश्वबौद्ध कृष्ण जु—

भाजु फत्तेबहादुरसिंजुयात—(गद्य कविता)—श्री सत्यमोहन जोशी

म्ये (कविता)—स्व० कवि मानबहादुर जोशी—

लाभगरह जातक—अ०—भिक्षु सुबोधानन्द—

स्यस्यजुया 'मलख'—श्री माधवलाल कर्माचार्य—

मनया खै—श्री एम्. पी. प्रधान—

प्रेम बहादुरजु व वयकःया 'ती' बाखंपुचः—श्री माणिकलाल—

प्रकृतिया कासा—(कविता)—श्री उदयमान श्रेष्ठ—

उजाड़ (गद्य कविता)—श्री मणिक बहादुर—

सम्यक-संकल्प—भिक्षु विवेकानन्द—

तुयूया म्हगसय्—श्री ककाभाइ—

न्हूगु सफूया खै : समाचार : सम्पादकीय :

...	२५०
...	२५२
...	२५३
...	२५४
...	२५५
...	२५६
...	२५७
...	२५९
...	२६०
...	२६३
...	२६४
...	२६५

धर्मीय

२,५०० टै क्यनीगु स्वांया-फुन्हीया उपलक्षे

रंगीन, सचित्र जुया नेपाल भाषा पत्रिका जगते अभूत पूर्व रूपं विशेषांक पिहाँ वइ।

कहानी, कविता, निबन्ध, एकांकी आदि

रचना १५ मार्च तकं थन ध्यनीगु कथं छ्वया हयादिसँ।

थासे थासेया प्रकाशनीय पहाड़, नदि आदि व

मणिचूड़ राजां, महासत्व राजां मणि व ला दान याःगु

स्थानया, तथा ऐतिहासिक संक्षिप्त परिचय नापं

ततःधंगु कलापूर्णगु बहाः-बही व लायकूया

४"×३" निसैं ८"×६" साइजयागु

तस्वीर नं छ्वया हया दीसा फोटो

ग्राफरपिनि नां समेतं छापे याना तूगु दां नं बी।

रचना, फोटो भिक्षु सुबोधानन्द, श्रीघः विहार; श्री चित्तधर 'हृदय' ३६१ न्यत तुंछें;

श्री सत्यमोहन जोशी, बकुं बहाले बुके याना दीसां ज्यू। —व्यवस्थापक

“भासये जीतये धम्मं”

सम्पादक :—भिक्षु महानाम “कोविद”

महायक सम्पादक :—सुदर्शन श्रावणेर

वर्ष ६

कलकत्ता

माघ वि० संवत् २०१२

फरवरी ईसवी संवत् १९५६

अंक ४

बुद्ध-वचनमृत

“...उकिं जि छंत भोलाकं धया हये—

घाय् व सिमां घमण्ड याना मधाः, यद्यपि इमि छगू जातिं मेगु जाती पाः । की-काय व इमू, तःधिपिं-चीधिपिं, प्यपां चूपिं, तहाःगु प्वाथं हे तुतिया ज्या याइपिं सर्प आदि प्राणीपिं, लखे च्वनीपिं न्या आकाशे पपूया आधारे व्वइपिं भंगःत स्वयेबले ऋमहथे मेमह मजू, तर अयनं इमि जातिभेद मदु ! गुकथं इमि पाःगु दु, अथे मनूतये जाति-लिंग पाःगु मदु । सेँ, छयोने, न्हेपने, मिखाय्, म्हुतुइ, न्हासे, म्हुतुसी, मिखाफुसी, गःपते, वोहे, जनुफाते, प्वाथे, प्यने, छाती, गुप्त स्थाने, ल्हाते, तुती, पचिने, लुसी, जेँ, उरुइ, वणें, सले गथे मेमेपिं प्राणीपिनि पाः, अथे जात छुटे याइगु छुं लिंग (चि) पाःगु मदु ।

मनूतये पाइगु ला आखिर धया तःगु लोकं माने याना तःगु संज्ञा जक खः । पशुत लहिना जीविका याइपित कृषक धका सीकि, ब्राह्मण धका मखु; वर्थे हे शिल्पं जीवन हना च्वनीमहसित शिल्पी धका, व्यापारं जीवन हना च्वनीमहसित बंजा धका, मालिकं धाःथे याना जीवन हनीमहसित दास धका, खुया जीवन हनीमहसित खुँ धका, शस्त्र अस्त्रे जीवन हनीमहसित सिपाही धका, पाठ-पूजा याना हनीमहसित पुरोहित धका, गाँ व राष्ट्र रक्षा याना हे जीवन हनीमहसित जुजु धका मती ति, न कि ब्राम्हण ! ब्राह्मणया कलाः ब्राह्मणीया प्वाथं पिहाँ वयेवं ब्राह्मण धाये मज्यू । व ला ब्राह्मणवाद खः !.....

लोके थ्व संज्ञा खः, कल्पित नाम-गोत्र खः । कल्पनां लिपा थ्व लोक व्यवहारे चले जुया वःगु (विश्वास) खः । थ्व अज्ञानया धारणात न्हापां निसेँ (मानव समाजे) दुने दुगु खः । स-स्यूमं धाइ मखु—“ब्राम्हण जन्मं जुइ ।”

—मज्झिम निकाय

बौद्धधर्मया देन

महापण्डित राहुल सांकृत्यायन

बौद्धधर्म ईसाया ५०० सः दं न्ह्यो भारते यक्व हे फ़ैले जुइ धुंकूगु धर्म-खः । वंगु नीन्यासः-दं न्ह्योया शताब्दी व फुक सभ्य भारते प्रसारित जुइ धुंकल, गबले कि अशोकं थ्व धर्मयात स्वीकार याना भारतं पिने नं थुकिया प्रसारे सहायता यात । अयनं ईसवी सनया आरम्भे पूर्व व उत्तरया सिक्किम (कांस्य देश) अफगानिस्तान (कपिशा), वाल्हीक (बलख) व मेसोपोतामियाय हे थुकिं हां काये फत । ईसवी सनया आरम्भ नापं व चीनया महाराष्ट्रे व दक्षिण-पूर्वया वृहत्तर भारते फ़ैले जुल । कोरिया व जापाने दुहाँ वने धुंका न्हैगूगु शताब्दिया दथ्वी उकिं तिब्बते कत्ताक हा काल । १३ गूगु सदी तकं व थुकथं हे न्हून्हुगु देशे फ़ैले जुया वं च्वन । वया अन्तिम धर्म-विजय मंगोलियाय अबले जुल, गबले कि चिंगीजया वंशजपिसं बौद्धधर्म स्वीकार यात । थ्वयां लिपाया समय बौद्धधर्मया प्रसारया मखु, अपितु संकोचया समय खः । भारतया पश्चिमोत्तर दिशाय च्वंगु देशत इस्लामयात प्वांका बी माल । थ्व हे खँ जावा, सुमात्रा (सुवर्ण द्वीप) व मलायायागु नं खः । भारते नं बौद्धधर्मया किला जुया च्वंगु गन्धार व कश्मिर ल्हातं पिहाँ वन, गनया विद्वानपिसं दार्शनिक व साहित्यिक क्षेत्रे हानं चीन व मेमेगु देशे धर्म-प्रसार यायेगुली तःनःधंगु ज्या यात ।

गुगुं धर्म वा विचारधारां सफलता प्राप्त याना काये फइ मखु, यदि वं छुं थुजागु चीज मब्युसा, गुगुलिं समाजया कल्याण जुइगु वा गतिरोधया अन्त याना मानव-समाजयात न्ह्यां वनेगु अवसर प्रदान याइ । बौद्धधर्मया सफलताय छु कारण दु—थुकी थन विचाः याये माःगु दु । गुगुं धर्मयात वयागु देववाद व स्वर्ग-नरकया रूपे जक स्वये मज्यू । धर्म व संस्कृतिया क्वात्तुगु सम्बन्ध दु, खः अविच्छिन्न मदु । जावा धर्म व थौं मुसलमान खः, तर वं थःगु संस्कृतियात मतोतू । ईरान मुसलमान खः, तर वयात थःगु संस्कृतिया पूरा अभिमान दु । तापाक छाय् भायेगु, पूर्वी बंगालयात हे कया दिसँ । व थौं प्रायः फुक धयाथेँ मुसलमान खः, तर प्राचीनकालं निसैँ चले जुयावं वया च्वंगु थःगु संस्कृतिया प्रति सम्मान व आग्रहया हे कारणं बंगाल भाषायात लिक्कया छ्वयेगु प्रयत्न यायेवं अन भीषण क्षोभ उत्पन्न जूगु, हानं गुकिया न्ह्योने अखतं खुशि न्ह्याकेत संपिनि ख्वाः ह्याउंका च्वने माल । थ्व उदाहरणं

हे धाइ, धर्म परिवर्तनयां लिपा नं गुगु धर्म सांस्कृतिक क्षेत्रे महत्वपूर्ण ज्या यात, वयागु ज्याया सर्वनाश जुइ मखु ।

बुद्धया जन्म ५६३ ईसवी न्ह्यो जूगु खः हानं चेदँ लिपा ४८३ ईसवी न्ह्यो वसपोल्या परिनिर्वाण जुल । थ्वयां हापा भारतीय मानव-समाजे गुजा गुजागु सांस्कृतिक स्थिति वइ-वने धुंकल ? २५०० ईसा न्ह्यो सिन्धुया उपत्यका हानं लाःसा गंगाया उपत्यका थ्यंकां सिन्धु-संस्कृतिया एकच्छत्र राज्य खः । वया नितिं जनजातियागु जनयुगीन संस्कृति छुं ल्याखे हे मय्यं । सिन्धु संस्कृतिया अभिलेख दयेत ला यक्व लूगु दु, तर व आःतकं मूक तिनि । उकिया ताःचा आः तकं मलूनि । विद्वानपिसं लिपिया अलग अलग चिन्हत खया थ्व दोच्छि दँ न्ह्यः-खःयागु जुइ धयागु निश्चय यात, तर व रहस्यमय अज्ञात लिपि व्वने धुंगु दावा गुलिं ताकसिं वैद्यतयेसं हे जक यात, गुकियात मान्यता गबलेँ प्राप्त जुइ फइ मखु, हानं न जुल । व हे लिपियात गुलिसिनं द्रविड भाषाय् व्वनी हानं गुलिसिनं तमिल भाषाय्, गुगुया अस्तित्व सिन्धु-संस्कृति (मोहनजोदरो व हड़प्पा) या कालं निसैँ खदो दँ लिपा तिनि दत । मेह्म छह्म महापुरुषया उकियात संस्कृत धाये मास्ते वः, हानं व थुजागु संस्कृत—गुकिया अस्तित्व वैदिक काले हे नं मदु । वरु तत्कालीन संस्कृतिया आपालं अंगे सिन्धु-सभ्यताया मोहनजोदरो व हड़प्पाया अवशेष पाखेँ स्पष्टता इया ब्यू । थुमिगु नागरिक व सांस्कृतिक जीवन सम-कालीन फुक संस्कृतिया जनपिनि जीवन खया च्वे लाः । इपिं अप्पायागु नितँ-स्वतँ जाःगु बांलागु छैँ च्वनीगु खः, गुकी मोल्हुइगु, नयेगु, च्वनेगुया स्वच्छ व सुखद प्रबन्ध दु । लँ गोक्कं हे तब्या, गुकी गाड़ा न्ह्याः । लःयागु निकासया धः थपायसकं बांलाक दयेका तःगु दु कि उलि बांलाक वयासिकं खदो दँ लिपायागु भीगु नगरे नं मदु । कृषि इपिं पूर्णत अभिन्न खः । वस्त्र-आभूषणयां अतिरिक्त त्वहँ व चायागु शिल्पे नं इपिं बांलाक सः-स्यूपिं खः । थ्व संस्कृति १५०० ईसवी न्ह्यो तक चले जुयावं वयाच्वन, गबले आर्य भारते वल । इमिसं मि व तलवारया बलं पुलांगु सिन्धुसभ्यतायात स्यंकेगु कोशिश यात, तर व सभ्यता गुकिं मानव-विकासया स्वहानेया प्रति-निधित्व याइगु खः, वयात नष्ट यायेगु इमिगु ल्हाते दुगु खँ मखु । नागरिक-सभ्यता परिव्राजकतये सभ्यताय गय् हीका

द्वये फइ । आर्यपिसं छुं समय तक थःगु हितु हिला जुइगु परिव्राजक जीवन त्यके यायेगु कोशिश यात, नागरिक जीवन-यात वहिष्कार यात । तर थ्व वहिष्कार ताकाल तकं जुइ मफुत । थः सात व सलतयेत लहीगुया नाप नापं करम्भ (सत्तु) या लागी इमिसं बुँ ज्या नं याये माल । खः, अबले बुँ ज्या इमिगु जीविकाय् मुख्यगु लजगाः मजूनि । अयनं उत्पादनया गुगु न्हूगु साधन लुल, चाहे उकीया उपयोग इमि पाखें पराजितपिसं हे थ या, तर उपभोगे आर्यपिं थःत वंचित जुइका च्वनेत तयारपिं मजू । नागरिक जीवनया विलास-सामग्री मध्य-एशियाया परिव्राजक (घुमन्तू) हूणतयेगु पाले दुने नं खने दयेकवः । पालया जीवन भारतथें जाःगु आपाः वा वइगु देशे सुखद मजू । भारतीय आर्यतयेत वयागु थासे घाँय्यागु बलचा यल, गथे कि थौं नं हिमालयया भिदो फुटं च्वेयागु चराहातयेगु (बुकपालतयेगु, पालतयेगु) दथ्वी खने दु । थुजागु घाँय्या बलचा दयेकेगु व तोता वनेगुली छुं थाकुइ माःगु मदु । थुजागु जीवन यद्यपि परिव्राजक वा जनयुगीन जीवनयात आपालं त्वः, अयनं तात्यके जुइगु मखु । मेपिनि सात व धन लुटे याना कायेगु ला परिव्राजकतये बिच्चे नं साधारणं हे जू । आपाः लाभ याना कायेत आर्यजनपिसं क्कम्हसिनं मेम्हसिगु प्रति प्रभुत्व स्थापित यायेगु प्रयत्न यात, गुकिया अन्तिम रूप १२गू ईसवी न्ह्योया दाशराज युद्ध खः ।

बुलुं बुलुं आर्य नागरिक सामन्ती जीवनया पूरा प्रभावे वल । इमिगु धर्म आः नं हिलावं जुइपिनित त्वःगु तिनि । इमि देवतापिनि भोले इन्द्र, अग्नि, सोम आदिया प्रधानता दु, गुपित संतोष यायेत इमिसं हिंसात्मक यज्ञ याइगु खः । आर्य, अनार्य विचारधाराया संघर्ष व बढे जुयावं वया च्वंपिं स्वतन्त्र विचारकपिनिगु कारणं आर्यतयेपिं पुलांपिं देवतापिनि व यज्ञया प्रभाव म्हे जुया वन । हानं उपनिषद्दया तत्वज्ञानया रूपे न्हूपिं विचारकतयेगु प्रवेश जुल । तर, थ्व विचारं नं पुलांगु सामाजिक संगठन (आर्थिक उपभोग व्यवस्था) व पुलांपिं देवता तथा यज्ञयात स्यंके (न्हंके) मबीगु कुतः यात । इन्द्र, अग्नि, वरुण आदि तामपाकूसे इपिं फुकसिबे च्वे ब्रम्हयात खना बिल । थ्व विचारधारां देवतात व गुलिखे मेमेगु पदार्थया नित्य-सनातन जुया च्वनीगुयात स्वीकार यात । आत्मा उपनिषद्दया क्कगू तःधंगु देन माने याइगु खः । आत्मा, व अभौतिक पदार्थ खः, गुकी चेतना दु, वा गुगु चेतनास्वरूप खः, हानं गुकी गुबलें गुगु प्रकारया परिवर्तन जुइ मखु ।

उपनिषदं चाहे न्ह्याक हे अपरिवर्तन शीलता व नित्य-

तायात विचार क्षेत्रे तया बी मास्ते वयेकेमा, तर जगत्यात वयागु बन्धने ची फइ मखु । यदि उपनिषद्दया ऋषिपित ऋग्वेदया ऋषिपिनिगु विचारे तनेगु-म्हुइगुया अधिकार दुसा वया वंशजपित जक व अधिकारं गय् वंचित याना तये फइ ? उपनिषद्दया मसि आः तकं नं हे मगंनी—अबले मसिकलमया प्रचार नां मात्र खः, उकिं जि धया—परिव्राजकपिसं थःगु स्वतन्त्र विचारयात चाचाहिला प्रचार यायेगु यात । थ्व हे समये ग्रीसे स्वतन्त्र विचारक परिव्राजक (घुमक्कइ) सोफिस्त-तयेगु नं खँ खः । तत्कालीन धार्मिक विचार धाराया गुगु रूपं स्वच्छन्द नाना मत चले जुया च्वंगु खः, उकिया कारणं पुरो-हित-वर्ग इमिगु प्रति जबर्दस्त प्रहार नं याये मफु, हानं देशे खालि आर्यया आर्य जक नं मखु । सिन्धु-संस्कृति गुपित उन्नत याना बिल, इपिं पराजित जुइ थुंका नं ताकाल तकं क्वत्येका व अकर्मण्य जुया च्वने मफु । विजेतापिनि फूटं थुमित हानं क्कम्हसिगु विरुद्धे मेम्हसिगु पक्ष लिना न्ह्य जुयायेगु अवसर बिल । आर्यतयेगु रंगे दोने आधारित वर्ण व्यवस्था आः नं मान्य खः, तर हृदयं उकियात वं जक माने याइ, गुगुलि वयात आपाः लाभ दु । ब्राम्हण व क्षत्रिय आदिम आर्यकाले अलग अलग खने मदु । थ्व हे दकसिबे तःधंगु वर्ण व्यवस्थाया पक्षपाती खः । तर इपिं स्वया गुलिखे अपो संख्यक मनूतयेगु व गृहपतिथें जाःपिं सुसंस्कृत वर्गया सहानुभूति स्वतन्त्र विचारकपिनि पाखे लाः ।

संस्कृतिया प्रथम केन्द्र सिन्धु-उपत्यका खः । आर्यपिनि आरम्भिक सामन्त वादी समाजया केन्द्र परुष्णी (रावी) व सरस्वतीया उपत्यकात खः । उपनिषद्दया तत्वज्ञानया केन्द्र कुरु पंचाल (जमुना-गंगाया च्वेयागु उपत्यकात) खः । व थ्व हे समये काशी व विदेह तक नेने थुंक्गु खः । थ्व स्वतन्त्र विचारकपिनि समये सांस्कृतिक तथा प्रभुता केन्द्र अम्ह नं न्ह्यां वना कोसल व मगधे थ्यंक वःगु खः । केन्द्रीय भूभागे हे न्हूगु विचारया प्रबल वाहकत पिहाँ वःगु खने दु । सप्त-सिन्धुस ऋग्वेदया ऋषि भारद्वाज, वशिष्ठ, विश्वामित्र जुल । कुरु-पंचाले उद्दालक, सत्यकाम, याज्ञवल्क्य प्रादुर्भुत जुल । थ्वयां लिपा कोशल-मगधया भूमी थुजाम्ह विचारक पिहाँ वल, गुम्ह न्ह्यापां निसैं वया च्वंगु शासक-वर्गपिनिगु धार्मिक भावनात व सामाजिक व्यवस्थाया विरोधी खः । बौद्ध व जैन साहित्यं थुकिया छुं पता लगे जू । परिव्राजक भीसं अबलेया क्कगू सम्प्रदाय विशेषया निंतिं प्रयोग याना मच्चवना, अपितु व नाप भीगु अभि-

[ल्यंगु २६५ पृष्ठे]

विश्वबौद्ध छम्ह जु !

“...अथे सम्प्रदाय सम्प्रदाय छुटे जुया च्वंगु खना जिगु मने तस्सकं अपशोच जुयाच्वन । अथे सम्प्रदाय सम्प्रदाय गय् जुया बने जुल धका जि बरोबर विचाः यानाः—

(१) सम्प्रदायया बन्धने लानाच्वंपि पुद्गल-पिसं भगवान बुद्धयागु धर्मयात दुने थ्यंकः दुहाँ वना अध्ययन मयाःगुलिं ला ?

(२) सम्प्रदायया नायःतये सत्य सिद्ध यायेत परस्परे सल्हा यायेगु फुसत मदया ला ?

(३) सम्प्रदायया नायःतये (नं) पृथग्जन-पिनि स्वभावथै तं न्हागु हे जूसां थमं ज्वना च्वनागु हे सत्य धका धुक्क मनं च्वं च्वंगुलिं ला ?...’

थ्व शब्दं बर्माया प्रधान मन्त्री ऊ. नुं २१ जुलाई १९५५ स जापानया सुरुभि शहर स्थित द्विजि विहारे च्वना आपालं बौद्धपिनि न्ह्योने नंवाना विश्व-बौद्धया ध्यान छगू तःधंगु समस्या पाखे आकर्षित याना दिल । विश्व-बौद्ध फुकं छम्ह जुइगु छगू तःधंगु व समस्याया समाधान खः, गुगु समस्या थौंया थ्व विज्ञान-समृद्ध राजनीति--अनुशासित क्खे क्खा लहातं निर्माणया ज्वलं ज्वना मेगु छपा लहाते भयंकर अणुवम तथा च्वंगु मानव-समाजं न्ह्योने तथा बिल ।

‘सम्प्रदाय धयागु पृथग्जनपिनि मात्र दु, आर्य-पिनि मदु । सम्प्रदाय मदयेके धयागु जूसा आर्य जुइगु ज्या यायेगु छगू जक दु !’—शब्दं बर्माया प्रधान मंत्री

ऊ. नुं सम्प्रदायिक अधिनायकत जागृत याइगु ज्या याना दिल । थुगु काले आर्य जुइ फु ला कि मफु अथवा थाकुलाकि अगु धयागु न्ह्यसःया लिसः वेकःयात बी मास्ते वः हँ—‘थुगु काले नं आर्य जुइ फु । भगवान बुद्धं कना बिज्यागु उपदेशयात त्वेक बांलाक ज्या याना यंकूसा आर्य जुइ फु ।’—अले विश्वबौद्ध छम्ह जुइ !

थ्व फुक प्रश्न व खँया लिसः सकारात्मक रूपं बीत व समर्थन यायेत छि ग्याःसा भगवान बुद्धया ‘सामगाम-सुत्त’ पासा क्या दिसँ ! गुगु सूत्रया देशना नालन्दावासी नात्त-पुत्त (जैन तीर्थंकर महावीर) पावाय् परलोक जुइवं श्वेतवस्त्र धारी श्रावकपिनि दथ्वी क्क-क्क, जि-जि यायां धर्म-विनये वाद-विवाद उत्पन्न जूबले व नुगलं स्वस्वं बुद्धं थः शिष्यपित याना बिज्यागु खः ।

वसपोलं कना बिज्यात—‘विवाद उत्पन्न जुइगुया हा ‘विवाद-मूल’, विवादे जुइगु त्वापु ‘विवाद-अधिकरण’, अले शांत यायेगु उपाय ‘अधिकरण-समथ’ । तर थन क्रौधी व पाखंडी जुया, मर्षी व पलासी जुया, ईर्ष्यालु व कंजूस जुया, शठ व मायावी जुया, पापेच्छु व मिथ्या दृष्टि जुया, दृष्टि-परामर्षी व आधार-ग्राही जुया शास्ताया प्रति, धर्मया प्रति, संघया प्रति गौरव तये मसःम्ह, आश्रय-रहित जुया विहार याइपिं भिक्षुपिसं थःगु नियमे त्रुटि हया संघे विवादया पुसा पीगुया

[ल्यंगु २६६ पृष्ठ]

बर्माया प्रधान मन्त्री ऊ. नुं

भाजु फत्तेबहादुरसिंजुयात

[श्री सत्यमोहन जोशी]

(ने. सं. १०७५)

बाबा साबा ह

भाजु फत्तेबहादुर सिंह

ए क्रान्तिकारी कवि छं हानं क्रान्ति या
भाषा भाष्कर सिद्धिदासया छय्मिंचा छ
नेपाल भाषा व साहित्य उत्थानया लागी
सिद्धिदासं छंत दीक्षा बिल
अले छं
“नेपाली विहार” मुना
भाषा साहित्यया क्षेत्रे क्रान्ति यात
मातृभाषा प्रेमीपि मचातेत
छं जाग्रत यात
भाषा उत्थानयागु छं शंख पुल !

“बुद्धधर्म व नेपाल भाषा” जक मखु
‘नेपाली विहार’ नं छगू मुख्य कारण खः
गुकिं याना छ नापं तुं

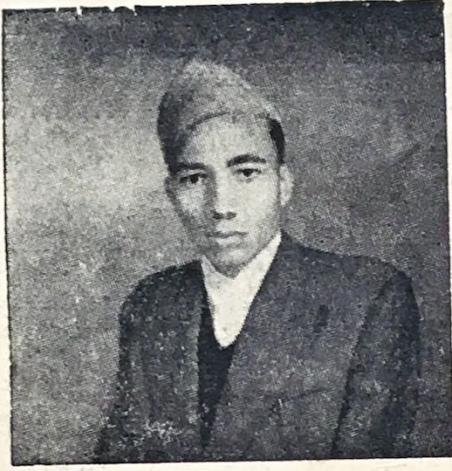
भाजु...]

थौंयापि साहित्य महारथी कविगणत
‘कालकोठरी’ दँदँ स्वोचाके यंकल
तर थन हे भन छंगु क्रान्ति
ग्वेदां तःगु सफल यात
सरसतां व कोमलतां “सीस्वां” हल
“क्रान्ति विना थन दै मखु सुख शान्ति” भापा !

“खुबबि” धा हाल
जीवनया विवशतां पल्पसा त्वै थें !
“सत्य नारायणया पूजा” ज्वलं हल
जीवने शान्त्वना नं माःथें !
“विश्वन्तरं थः मचातनं दान” बिल
आत्म-त्याग व बलिदान कचना !
“सुगत सौरभ” पिज्वल
सूर्यो लवी न्ह्यो रश्मि पिज्वैथें !
अले छं “वनवासया खँ” कन
धौंच्वलेचिया बाखं हे लवोमंके धुंकूपिन्त !
ए क्रान्तिकारी कवि
“नेपाल”यागु प्रथम अङ्कया
छंगु अग्रभागयागु—“ख्यूलँ” छपु कवितां नं
छं नेपामितेत थःगु देन बिल
छं थःगु कवित्व प्रदर्शन यात !

थौं छंगु शुभ जन्मदिन
न्येपि क्यंगु मखा !
तर छंत जि छु खँ संगं बी फै ?
थ्व विवशतां जाजां वोगु जीवनं
तुति खिना त्वाथं माले मागु जीवनं
प्वाः मजापि मचाखाचां कय्कय् च्याका—

चवने मागु जीवनं !
छंत आशां द्याके मासां
तर जि वया चवना थन छंथाय्

चवोम्ह

तर, नेपाल भाषाया क्षेत्रे
छंगु-व्यक्तित्वया किरणं नं
जिगु निराशायं नं यक्कों आश पिज्वो
जिगु विवशतायं नं आपलं प्रेरणा लुया वो
अले छंगु रूवा स्वस्वं हे
अले बछलागाया त्रयोदशि लुममं हे
थथे जुया जिगु प्रतिज्ञा मूस्वया
पल्पसार्थं त्वैगु
छनू अवश्य छंत
मनं तातुनाथं
जिं खँ सगं ज्वना वेतिनि !

'हामोपाँ' थें जुया !

‘भ्ये’

चवोम्ह—स्वर्गीय भक्त कवि मानबहादुर जोशी

[छव्याहःम्ह—“कलाकार”]

प्रभु विनु प्राण स्थिरन मचोन, दरसन विवो छिन करुणान !
षिउसे चोना वया विरह सुपाचन खोवि वा वया चोन चान्हं न्हिनं !
परवस तोवथे भलक छि प्रेमन खने दइ लुमिनिव छिगु चरण !
कपन छासे चोन अनेग तरंग तोकपुइ अग्यानं दकोभन !
पुसे येनि फस माया छिगु पीरन नड्यावथे हाली मन हननन !
बार बार मुरछ्या जुइ जि अचेत बज्र कवथे याना का मन !
तम चाये मते आस छि चरण बरखा मजुयका बीवो दयान !
नये तिये चोने मन् मटु हेल भतिन, छित विय धुन जिगु तन मन धन !
याना चोने छिगु मान् स्वास पतिन याना बीवो हर्षन इच्छा पूर्ण !

—:❀:—

लाभग्रह जातक

(लाभ निन्दाया खँ)

भिक्षु सुबोधानन्द

“नानुमत्तो...” श्व धर्म देशना शास्तां जेतवने बिज्याना च्चंगु बखते सारिपुत्र स्थविरया शिष्यया बारे कना बिज्यात ।

वर्तमान खँ

सारिपुत्र स्थविरया शिष्यं न्हयोने वया वन्दना याना छसि लिना फेतुना न्यन-भन्ते ! जित लाभया लँ क्यना बिज्याहुं, । ‘छु याःसा चीवर आदि (वस्तु) या लाभ जुइ ? सारिपुत्र स्थविरं उत्तर बिल-‘आयुष्मान् ! प्यंगू प्रकारया स्वभाव युक्त जुइ ? लाभ-सत्कार प्राप्त जुइ ।’

लज्या-शर्म तोतेमाः, श्रमणत्वया विचार मयासे भतिचा वैपह पिकया जुइमाः, प्याखंमोथें जुइमाः, अले असंयत-भाषी तथा संयम मदुह जुइमाः ।

(श्व-लाभया खँ न्यना) शिष्यजुया च्चंहा भिक्षुं उगु लाभ जुइगु मार्गयात निन्दा याना आसनं दना वन । स्थविरं शास्तायागु न्हयोने वना थुगु खँ निवेदन यात । “ सारिपुत्र ! श्व भिक्षुं केवल आ जक लाभयात निन्दा यागु मखु, न्हापाया जन्मे नं यागु दु’ धका आज्ञा जुया बिज्यात । स्थविरयागु प्रार्थनां भगवानं पूर्व जन्मया खँ कना बिज्यात ।

अतीतयागु खँ

पूर्व समये बनारस देशे ब्रह्मइत जुजुं राज्य याना च्चंगु बखते बोधिसत्व ब्राह्मण-कुले जन्म जुल । तद्धिक जुया भि-खुदँ दयेव स्वंगू वेद तथा भिन्च्यागू शिल्पयागु शिक्षा ब्वने धुंका प्यंगू दिशायसं प्रसिद्ध ब्रह्म आचार्य्य जुया बिज्यात । वस्पोलं न्यासःह्य ब्रह्मचारिपित शिल्पविद्या स्यनान्वन । छह्य सदा-चारि ब्रह्मचारिं छन्हुया दिने आचार्य्यया न्हयोने वना न्यन-प्राणिपित (वस्तुयागु) लाभ गथे याना जुइ ?

‘तान ? प्राणिपित प्यंगू स्वभाव दयेव (वस्तुयागु) लाभ जुइ’ धका श्व न्हापांयागु गाथा धया बिज्यातः-
नानुमत्तो नापिसुणो नानटो नाकुतूहलो ।

मूल्हेसु लभते लाभं एसा ते अनुसासनी ॥ १

गुह्य उन्मत (वैथें जाःगु स्वभावम्ह) जुइ मखु, गुम्हसैं चुगली याना जुइ मखु, गुह्य प्याखं हुइपिथें सना जुइ मखु, तथा गुम्ह असंयत जुइ मखु, वं मूर्ख मनुष्यपिनि पाखें लाभ प्राप्त याये फइ मखु, श्व हे छंगु निरिति शिक्षा जुल ।

शिष्यम्हं आचार्ययागु खँ न्यना लाभ प्राप्तियागु निन्दा यासे निपू गाथा धया बिज्यात—

धिरत्थु तं यसलामं धन लाभञ्च ब्राह्मण ।
या वुत्ति विनिपातेन अधम्म चरियाय वा ॥ १ ॥
अपि चे पत्त मादाय अनागारो परिब्वजे ॥
एसाव जीविका सेय्या या चा धम्मेन एसना ॥ २ ॥

हे ब्राम्हण ! उगु यश-लाभ तथा धन-लाभयात धिक्कार हे खः, गुगु आत्मपतनं तथा अधर्म चर्यां प्राप्त जुइगु खः । अधर्मं जीविका मालेगु बेसं श्व हे उत्तम कि भिक्षा-पात्र कया अनागारिक जुया भिक्षा फोना जीवन हनेगु ।

थुगु प्रकारं व ब्रह्मचारिं प्रब्रज्यायागु गुणानुवाद यासे छें प्याहाँ वना ऋषि-प्रब्रज्यायागु अनुसार प्रब्रजित जुया धर्मानुकुलं भिक्षाटन यायां समापत्ति लाभ याना, ब्रह्मलोक गामी जुल ।

शास्तां थुगु धर्म देशना याना जातकया भो मिते याना बिज्यात । उगु बखतेयाम्ह ब्रह्मचारी, (आः याम्ह) लाभ-निन्दक भिक्षु जुल । आचार्य जक जि हे खः ।

[२५६ पृष्ठया ल्यँ]

माःगु प्रयत्न व बिचाः इलय् हे ज्वी माः धकाः धाइगु खं मखु- गु मखु । निरोपण धैगु बांलाक ज्वीमाः ।

तर थःगु संस्कार, संस्कृति, व धितिरीति कवियागु भा- वना व बिचाःयात नं जागृत याना हल श्व चानचुने खं मखु । श्व हे परम्परा कायम जुयां वन धाःसा समाज थःगु अवस्था व्यवस्थाय् न्हिया न्हित्थं सजग जुजुं वनी, अले तुरन्ता तुरन्ति परिवर्तन इहं माःगु स्थिति परिस्थिति कायम यायां वनी—थुकी छुं सन्देह मदु ।

स्यस्यजुया 'मलख'

[श्री माधवलाल कर्माचार्य]

'मलख' रे. रे. न. स्यस्यजुया कविता पुचः खः । थुकी वेकःया पीपु कवितात मू वोगु दु ।

थ्व कवितात व्वने न्याः सकसिनं वेकःया दृष्टिकोण थूसा ज्यू धैगु वेकःया इच्छा दु । प्रकृती थःमं शान्ति, प्रगति व आजादि खंगु, मानव समाजय् अगति व प्रतिक्रिया जक खंगु व उकिं हे मलःयागु आराधना याय् माःगु खं न्हापांतुं स्पष्ट यानाः क्यना दिल ।

थ्व कवितात जक मखु, थ्व पुचःया हे मूल उद्गम कारण नं थ्व हे धाःसां छुं पाइ मखु । थ्व हे दृष्टिकोण व विश्वासया शैली फुक्क धैथें कवितात ढालय् जू वोगु दु । न्हापां प्रकृतिया आनन्दी अवस्थाया चित्रण, अनं उगु हे इलय् मानव समाजया दुःखी अवस्थाया चित्रण, अनं वयाः क्रान्ति व हे वै धैगु विश्वास अथवा शान्त्वना—थुकथं कविता निर्माण जुया च्वन ।

प्रकृती शान्ति, प्रगति व आजादि दु, मानव-समाजय् अगति व प्रतिक्रिया हे जक दु, उकिं मलःया प्रतीक्षा व आराधना याय् हे माः धैगु पूर्वाग्रह बाहेक मेगु छुं आधार थुकी खने दुगु मखु । मनु मात्रया स्वभाव जन्य सुखया तृष्णा, व थुगु थुगु रीतिथीति, अवस्था व्यवस्थाय् थुजोगु आनन्द, मजा, फायदा दु धैगु चेतना थाय् थासय् पिज्वया वया च्वन । थ्व हे इच्छा आकांक्षाया मापदण्डं तापाक च्वनाः न्याथिन्यागु परिस्थिति घटनायात खयाः तुलना याना च्वंगु, व कविया चेतनां प्रकृतियागु याउंक ईर्ष्या याःगु व मानव समाजय् जूगु घटना परिस्थिति खनेसाथ तुरुन्त अगति जुल, प्रतिक्रिया जुल धकाः हाला छ्वोगु ताय् दै च्वन ।

वास्तविक कारण थ्व हे ज्वी माः—वेकःया थ्व ज्यां शुद्ध क्रान्तिकारी भावना पिकाय्गु अथवा पिकाय्केगु पहः गनं काः वोगु खने मन्त । गनं काः वे हे त्यंगु दःसां खालि नुगलं जक विद्रोह याय् त्यंगु ब्यक्त जू वै च्वन । थथे हे धकाः तच्छ्यानाः गुगुं हे कवितां न मवा । छाय्, गुगु खय्, गथे, गुगु लं मकासे मगात चित बुभय् ज्वीक—भचा थ्वीके धाइ-

पिन्त—कनेगु कुतः मयाः । थ्व कविता पुचःयात उकिं सुनानं निराशाया भसुका अथवा सुख दुःखया गन्थन जक ताई धाइगुली छुं आश्चर्य मदु ।

विचारणीय मखु धकाः नं धाय् मक्छि—अगति व प्रतिक्रिया चूं थनेत मलःया आराधना यात । यात, म्वाल धाय् । तर चूं हे जक थनां समस्या हल ज्वी धाय् थाकु । त्यंके सकाःमफु, भिके ला फ हे फु धैगु सुयां धापु ला खै मखु ।

गनं गनं मलः जू मवोतल्ले ल्हाः पोचिनाः हालेगु जक मनूया कर्तव्य ज्वी मखु । मलः कः हे वेकेगु कुतः खः सा, “सुपाय् त्वापुं विश्वय् मलखं पिदनितिनि छन्दु अमर मुकि वं” धाय् वं “वङ्गल सिमाया वसन्त वःथें लिपा हे जुउसां वयितिनि छंनं” धकाः मलः नं सः बिल धाय् वं, अथवा “पलेसाया नितिं प्रलय मव्वसें वने मखु पृथिवसः न्दना हे वंसां” धकाः वसन्तं धाल धाय् वं मलः गथे जू वै धाय् थाकु । बरु निराश जति जुसेलि उकियागु फुक्क खं विश्लेषण यानाः क्यना जक ब्यूगु जूसां गुलि ज्यूगु, परिवर्तन हय् हे धकाः सनीपिन्त थनीगु, लं क्यनीगु अथवा हौसला सम्म बीगु सां जू वनीगु । परिवर्तन धैगु ला छन्दु अवश्यं व हे वै, मवसें तोतीला धकाः परिवर्तन हय्गु पाखे मनूतय्गु बिचाःयात छ्व हे मछ्वेगु थुकथं कुतः जू मवनीगु ।

खः, न्हापायागु संस्कार, संस्कृति, थितिरीति अनुसार थौंया समाजं मोज मजा याय् मफुत, मफया वना च्वन । उकिया दोष नितां ज्वी फु—यात व फुक्क थौंया समाजयात मजिल, अथवा थौंया समाज हे उकियात मत्वल । यः महि पुन्ही खुन्दु मचातय् नय् मखनीगु, ध्वः चाकु संल्हू खुन्दु बुरी कुम्ह सीगु अवश्यं यैयुगु खं मखु । तर न्हापायागु सुख शान्ति लुमंका थौं अगति, प्रतिक्रिया जुल धकाः क्रान्ति वै धाय् वं तुं न्हापायागु सुख शान्ती न ल्याहां वने फै, न थौंयागु जमानायात अभीष्ट हे नं ज्वी । खालि पूर्व गौरव व पूर्वाग्रहया आधारे थौंयात क्कहंकां जी मखु, कन्हेयागु गौरवयात थकाय्त

[ल्यंगु २५५ पृष्ठे]

मनया खें

श्री एम० पी० प्रधान

‘मन जि ला कि मेम्ह ?—अहँ, मन जि जुइ मखु; गुकथं मन जि जुइ ? यदि ‘मन’ जि खःसा, जि धयाथें थव ळाय् मन्त ? जि धयाथें मदया जित गुलि दुःख जुयाचवन । थव मन अनन्त इच्छा यात, पुरे मजुल, अले नुगः दाह जुल । ‘मन’ नं बुद्धि मगाःम्ह मचाथें का ! वयात वशे कायेगु खइम्ह ‘जि’ खः । उकिं मन मेम्ह खः । अले मन व जि—निम्हे सु न्हापां बुल ले ?—जि ? अयूसा मन लिपा गनं वल ? जि बूगु गबले ले ?’—

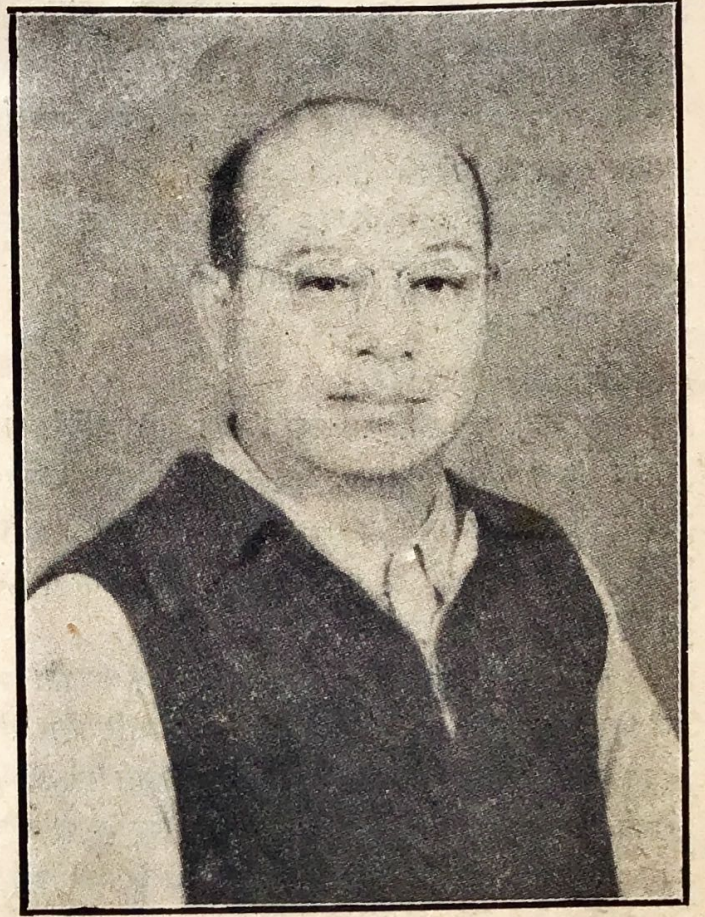
वैज्ञानिक न्हूगु आविष्कारे, रहस्योद्घाटने व्वाना च्वनी, दार्शनिक न्हाबलें वया ल्यूने, वया ल्यूने, अम्ह वया नं ल्यूने, मखू वया नं ल्यूने-ल्यूने छुं दु धाधां व्वाना च्वनी । तर भगवान बुद्ध स्पष्ट रूपं हे थः हे छम्ह अद्वितीय दार्शनिक जुया नं भीगु जीवन गनं शुरु जुल, संसार गय् बने जुल धयागु खें विचाः यायेगु वें जुइगु वासः माः जुइथें खः धका धया विज्यात । तर अयूनं भीत व संसारयात सुनां दयेकल धयागु प्रश्न हे भ्रमपूर्ण वा त्रुटिपूर्ण धया विज्यागु दु । कारण बौद्ध-धर्मया सिद्धान्त हे ‘ये धम्मा हेतुप्पभावा’ खः । ईश्वरयात थन थाय् मदु । सुनानं दयेकां वा स्वतः छुकियां श्रष्टि जुइगु सम्भव मदु । हेतु हे फुक श्रष्टिया जननी खः । वस्तुत इन्द्रिय व विषयया संयोगं मन उत्पन्न जुल । अले प्रश्न पिहाँ वइ—

‘यदि इन्द्रिय व विषयया संयोगं मन उत्पन्न जूसा व जा निर्जीव जुइ माःगु, सजीव जुया वया योयोथाय् व्वांव्वां जुइ फुम्ह गथे जुल ले ?’

वास्तवे मन व्वांव्वां जुया च्वंगु मखु, महिक न्ह्यज्याना च्वंगु मखु, हेतु द्वारा उत्पन्न जुजुं वना च्वंगु ळगू श्रोत जक खः । गुगु उत्पत्ति, स्थिति, भंगया श्रोतयात उदाहरण थन गुगु भौतिक वस्तु बीगु सूर्यया न्होने मत च्याकेगुथें खः । हानं व व्वां वनीगु नं मखु, व्वया वनीगु नं मखु, अन्तर ध्यान जुया वनीगु नं मखु । थव जा धुपाँय् ळपु च्याका बल-वेगं चाःचाः हुइकेव चाकलागु मिथें च्वना च्वंगु जक खः । अथवा वर्षाया धले पोपोचा फोंगात, व तज्यात वया लिंकं तुं मेगु फोंगाइथें जक खः । तिव्र प्रवाहे भीत अन्तर-अस्थिर-अभावथें भ्रम जु हे जुइगु । कया दिसँ, हानं ळगू उपमा क्खित !—

अप्पा वा अप्पाथें जागु छुं पदार्थ--भति भति पाक थना यक्व भोलाक थना यंकल, अले उकी सीथे च्वंगु अपा छपा

मनया खें]

लेखक

व्वाना गोतुइका बिल, अप्पां अप्पायात व्वाना क्रमशः फुकं गोतुला वनी । थुगु दृश्य नं याने च्वना खपिन्त सुल्लुल्लुं वंगुथें अनुभव जुइ । धाथें सुल्लुल्लुं वंगु मखु, केवल दना च्वंगु अप्पात क्रमशः गोतुला वंगु खः अथे हे थव मन नं हेतु द्वारा उत्पन्न जुजुं निरोध जुजुं जक वंगु खः, व्वां वनावं च्वंगु मखु ।

जि थन कालिम्पोंगे ज्या यानाच्वना, मन कलकत्ताय् थ्यंगु, गफ यायां गन गन गन चाहिला भीगु खँ गनं खाना वःगु धका खँ ल्हाये सिधयेका न्यने माला च्वनीगु नं हेतुया प्रेरणाय् वा कारणं मनया उत्पत्ति व विनाश जुया च्वंगु ळगू प्रवाह खः । हेतुस भतिचा अन्तर वा वक्रता वयेवं मनया प्रवाह नं अथे हे उलि हे अनुपातं पाः वनी, गथे बन्दुक कयेकी बले ल्हाः भतिचा थुखे सनेव उखे गोलि गुलि पाक कःवनीगु खः । अम्ह व खयानं अपो मनया प्रवाह व हेतुया खँ खः ।

अरकनया ‘परियत्ति’ धयागु विहारे ळह्म भिक्षुया न्होने ळको थुजागु हे खँ ज्वनावल । वसपोलया शिष्या अनागारिकाया थःगु आश्रमया झ्याले च्वना मनयागु हे विचारे च्वना च्वंम्ह-सिया नेपाःयागु छेंया झ्याले च्वना ख्वयाच्वना धयागु तर्कना थ्यंबले भ्रसंक वन--‘गय् जुल, छु जुल, मनयागु हे विचारे च्वं

च्वंम्ह गबले व हे मन नेपाः थ्यंका झ्यालेच्वना ख्वल ?' थ्व वयात होश हे मद्दु । थःगु मनया विचार धारा ह्युगु लँपु छइकेत लुमंका ख्वल । तर हैरान हे जक जुल । अले गुह्महसि-
थाय्वना थ्व खँ निवेदन यात ।

गुह्महं न्यन--'छ नेपाले थःगु छेँ झ्यालेच्वना ख्वया च्वंगु कारण छगू दइ । छाय् छ अन ख्वया च्वनागु ?

'मामं दाःगुलि ।'

'मामं छाय् दाल ले ?'

'गमलाय् च्वंगु खां थ्वत धका ।'--आः थुलि धायेवं वयात भ्रंसंग कारण लुमन । वं धाल--'थुल थुल, भन्ते ! जि आश्रमया झ्याले च्वं च्वनाबले क्यत्रे ह्याच्वंगु खां छफ्वः खना । व खां ठीक नेपाले जिमिथाय् छेँ गमलाय् ह्याच्वंगु खांथेँ हे च्वं ! व हे खां थ्वयागुलिं मामं जित दाःगु खः ।'

थुकथं भीसं मनयागु विचारे च्वना नं मन हे तुं छुं ज्वना प्या-
हाँ वंगु होश याये मफइ च्वनीगु खँ योगाभ्यासितयेगु पाखें यक्व सीका कायेफु । छिनं मुलपतिं छ्याना फेनुना दिसँ, मनया विषये हे विचाः यानादिसँ, व बिस्युं वनीगु लँपु हेतुया अध्य-
यन याना दिसँ । हानं छिं कुतःयाना दीसा थ्व हे चित्त छगू हे आरमणे लाका तयेफु गुकियात एकाग्रता धाइ । थुकिं भीगु चित्तयात शक्ति व ज्ञानया कबजाय् तयेगु शक्ति बढे जुइ ।

छिं बुद्ध भगवानयागु मूर्ति वा तस्वीरया स्वरूप खया—
'बुद्ध भगवानयागु रूप' धका सिल । थ्व सूक्ष्म मनं अपाय् धंगु रूपयात 'थ्व बुद्ध रूप' धका गुगु हिसावं सीकल ? थन विचारनीय । ख्वाले जक खयाच्वन धाःसा—क्रमशः मेगु अंग फुक खने मदया वनी, अले ख्वाःपाः क्वाःपाः जक स्पष्ट जुइक खनी । ख्वाले नंहाय् च्वकाय् जक एकचित्त याना खयाच्वन धाःसा हाय् च्वका हे जक खनेदया वइ, मेगु छुं खने मदया वनी । वथेँ हे मिखाय् स्वतधाःसा मिखा हे जक, मिखाया रानि स्वतधाःसा व हे लानि जक खने दइ, मिखाया कुं स्मेतं नं खने मदया वनी । उकी नं रानिया दथुइ च्वंगु दुक्कुसे-हाक्कुसे च्वंगु बिन्दुले खसा, व हे सित्रे मेगु छुं खने मदया वनी । अन व खया च्वंम्हसित व हे बिन्दु छगू विशालगु ग्वाराथेँ अनुभव जुइ । गथे तापाकं स्वयेबले चिचीगागु पहाड, अन हे लिक्क वना स्वयेबले—
विशालगु जुयाच्वनी । अफ्क व बिन्दुयात नं विभाग याना स्वसा उलि हे जक नं छिंखंका च्वने फु । अले विचाःयाना दिसँ, थ्व मन गपाय्थं ! थुजागु रूपं मनं व रानियागु चक्का

छ्वालं खंकेत व चक्काया उखें थुखें छ्वालं व्वा व्वां जुयालि तिनि 'चाक लाःगु' धका अनुभव जुइ । मुलया च्वकाथेँ च्वामुगु कलमं मिखायागु रानिया आकारं बिन्दु बिन्दुया संयोग द्वारा चित्र निर्माण याइ, उकी बिन्दुया संख्या गुलि थ्यन, प्रत्येक बिन्दुया आकारे मनया उत्पत्ति व भंग उलि हे अनुपातं जूगु दु । अथे हे मिखा छ्गले, ख्वाः क्वाःपाते, म्ह छ्महे, छ्वालं स्वया च्वनागुली विचार यायेगु ।

थुकथं व छगू तस्सकं संकीर्णतमगु सीमाय् बद्धजुया नं अद्वितीय वेगं प्रवाहित जुया च्वनीगु चित्तया उत्पत्ति स्थितिया गणना ला असम्भव हे खः । अयनं उत्पत्ति व निरोधया खँ थ्व उदाहरणं बांलाक थुइ—

मुलु छपु थना स्वःम्हसेँ 'मुलु' धका अनुभव याइ । मनं उकियात 'मुलु' धका तहाकःसे छ्खे प्वाः दुगुलिं धाःगु खः । तर 'चोका' धयागु मन 'पोका' धाःबले मंत, 'पोका' धाःगु मन 'चोका' धाःबले मंत । 'दथु' धाःबले 'चोका' व 'पोका' धाःगु मंत । साधारण दृष्टि व मुलुइ थ्व मन थहाँ क्वहाँ जुक्क पतिं 'मुलु' धका निर्णय याःगुथेँ च्वं, वास्तवे मखु ! मन ला च्वे क्वेया भाग भाग पत्तिकं उत्पन्न जुजुं निरोध जूगु मात्र खः । तर थुकियात हे मनया धार सम्मुति बियातल । गथे क्खवा वा ताहाँफं लः हायेकीबले च्वंनिसेँ क्वे थ्यंका लःयागु हे धार धाइ, यद्यपि अन हापा पिहाँवःगु लः वने हे थुंकल, हानं पिहाँ वःगु ला ल्यू ल्यू वःगु लः थहरे जुइ ।

बौद्ध-धर्म थ्व मनयागु धारया कर्ता सुं ईश्वरयात माने याइ मखु । उकिया जननी ला चक्षु-विज्ञान धातु संयोग खः । श्रोत द्वारा मनया धार व्वां वनीगु नं पूर्व दर्शित चक्षु-विज्ञान-यागु आधार कया, शब्द प्रकाश जूगु पदार्थयात आकारे मनया गति संचालन जूवनी । वथेँ हे प्राण, जिह्वा, काययागु नं खँ खः । वस्तुतः मनयागु उत्पत्ति हेतु इन्द्रिय व विषयया संयोग खः । उकिं संसारे उत्पन्न जुक्क फुकं हे हेतु द्वारा उत्पन्न जूगु खः । हेतु रहितगुयात ला निर्वाण धाइ । हानं थ्व हे कारणं जन साधारणया मन भिकेत शिक्षाया गुलि जहरत दु, उलि हे अनुकूल वातावरण, परिस्थिति अथवा स्वच्छ समाज व्यवस्थाया नं जहरत दु । हानं थ्व ज्या थुकिया विधि तोथुला अपवाद स्वरूप दनीपिं महापुरुषपिसं याइ । थुकथं मनया खँ मनं तुं यक्व हे भीसं विचाःयाये माःगु दु । अस्तु ।

—:~:—

प्रेम बहादुरजु व वयूकःया 'ती' बाखंफुक्ः

[श्री माणिकलाल]

“च्वमि धयाद्म आकसेच्वंगु सुपथे अथवा ल वंथाय् वनीद्म न्याथे जक मजुसे स्यलंय् च्वंगु मतथे जुइमा धयागु जिगु विचार” थुलि स्पष्ट शब्दं च्वमि प्रेमबहादुरजु थःगु विचार वयूकःया सफुली ‘न्हास’ स च्वया दीगु दु । उकिं वयूकःया फुक बाखंत नं थ्व हे विचारयात आधारयाना च्वयातःगु धायेमाः । “समाजया सजीव चित्रण यायेगु” अथे हे “जीवनया व्याख्या यायेगु” हे कहानीकारया उद्देश्य खः धका धाइपिं नं दु, अथेसां प्रेमबहादुरजुया कहानी छु खः, गज्यागु खःला वयूकःयागु हे शब्दं छुमा भीत व्यूगु दु । धाथे नं वयूकलं धया दीथे च्वयेत जक च्वयेगु सिके कनेत च्वयेगु हे छद्म यथार्थ-वादी च्वमिया प्रकृति खः, थःगु मती तिक्र मिंगु खँ पाठक-पिं यइपुक न्ह्यइपुक कनेफइगु हे कहानीकारया गुण खः । व खँ न्यनेबले वा व्वनेबले पाउंसे खाइसे यथिज्यागु हे सवाः वइगु थजुइमा यदि व्वमितय्गु रुचि साला काये फत धाःसा व थमहं कनागु खँ अभिगु न्ह्यपुइ दिके अले नुगले वंके फत धाःसा छद्म कहानीकारयात सफल जू धाये फइ । कसाजुया कहानीत नं सर्गते भुतेमालि व्वइथे कल्पनाय् व्वांजुइगु कला मखु, समाजया फोटोथे यान्त्रिक चित्रण जक नं मखु । वयूकःया नुगले दीकथं सो-सोथाय् तक खने दुगु सामाजिक कुरीति अत्याचार व आर्थिक विषमतायात उला क्यना बीगु, थौं भीत वया च्वंगु समस्या पाखे भीगु ध्यान वंकेगु व वयूकःया मत्ती च्वंगु सः भीत बीगु हे वयूकःया कहानीया विशेषता खः । उकिं वयूकःया न्ह्यागु कहानीया नं ङ्गू उद्देश्य दु, कित छता मभिगु खँयात पर्दाफाशयाना क्यनेगु, कि थःगु ङ्गू सन्देश बीगु । ‘कला-कलाया हे निंति जक जुइमा’ धाइपिं आलोचकतयसं ला वयूकःयागु कहानीयात “प्रोपो-गण्डा-बाखँ” नं धाये फु । ख नं वयूकलं फुक बाखनेसं थःगु सन्देश देकेगु हे जक अपो कुतयाना दीगु दु, थःगु उद्देश्य स्पष्ट यायेया निंति वयूकलं कहानी-विन्यासया क्वातुगु खिपतं थः थमहं तुं चिका मच्चं । तर प्रगतिवादी साहित्यया लँपु हे थ्व खः, न्यागु साहित्यया नं छगू उद्देश्य दइ । कला उद्देश्यहीन मखु, थ्व सन्देश वयूकःया छपु छपु दतले बाखने भीत बिया च्वंगु दु । वयूकलं “गोफय्” बाखने च्वया दीगु छत्वा खँ थन च्वये बह जू--“मुख्य भावना हे ला खनि । कवि कविता च्वया थगु भाव व्यक्त याइ, कहानीकारं कहानी च्वया भाव-

नाया लायूक दनी” कसाजुं थःगु भावना प्वकेत कहानीया माध्यम ज्वना दिल, तर वयूकःयात कहानीकार धका वर्गीकरण यायेगु ङ्गू बन्धने कुनेगु ति अपराध जुइ । धाथे ला वयूकः कलाकार, कहानी, कविता, निबन्ध, फुकंया प्रकृति त्वाकज्याद्म छम्ह घलमल खः । वयूकःया बाखं फुक भाव-प्रधान खः, माध्यम सिके भावना नाप भी अपो सम्बन्ध दु । कला वयूकःया माध्यम हे जक खः, भीत दुने थ्यंक दुहाँ वंक केनेगु वयूकःया कला खः । अकिं वयूकःया बाखने भीसं खनि—पात्र फुक छद्म व्यक्ति मखसे भीगु समाजया ङ्गू ङ्गू वर्गया प्रतिनिधित्व याइपिं, वर्ग-पात्रजुया च्वंगु, कथानक ङ्गू घटनाय् केन्द्रित याये पलेसा चाकःलि प्यखेरं वालास्वया फुक धासे व्याप्तजुया च्वंगु मभियात पचिनं सुया क्यना तःगु अले भीगु ध्यान फुक यंका ङ्गू मूल-समस्याय् केन्द्रित याये यंका तःगु ।

वयूकलं बाखने पात्र-चित्रणय् अपायसकं ध्यान मबिसे बाखंया मूल-सन्देश व उद्देश्य क्यनेगु कुतः अपोयाना नं हानं तसकं सजीव पात्र बीफुगु प्रेमबहादुरजुया दकसिबे तःधंगु सफलता खः । थुकिया मुख्य कारण वयूकलं भीगु मिखा न्ह्योने च्वंगु समाजया ङ्गू वर्गयात प्रतिनिधित्व याइपिं पात्र ल्यया दीगुलि हे खः । कथानकयात ज्वंक स्थिति नं सेल्लाक चित्रण-याना क्वातुगु शैलि व्वमितय्गु अनुभव नापं थनाहया पात्र फुकं ला-ही हे दुपिंथे च्वंक तये फुगु वयूकःयाके विशेष शक्ति दु । “अजि” याम्ह अजि नेपालया निम्न-मध्यम वर्गया छम्ह बुढि खः, अले न्ह्योने क्यने महःसें छथाय् निथाय् नाँ जक कया हे “चन्द्रबहादुर” नेपालया छम्ह म्ह-तलब नइपिं कारिन्दा-वर्गया प्रतिनिधित्व याये फुम्ह छम्ह पात्र वयूकलं श्रष्टियाना दिल । “बाखँ” स पूर्ण व चम्पाया चित्रण नं सुं निम्ह व्यक्तिया चित्रण मखु, अभागी दम्पतिया मार्मिक चित्रण खः । “न्हाय्” छम्ह व्यक्तिया बाखं मखु, भीगु देशय् ज्या मदया पिहाँ वना उखे थुखे दरवान, कुलि जुइत तक नं चाचा हिला ज्या माला जूपिं नेपालितय्गु बाखं खः । अथे हे ‘स्वर्गया लँपु’-या भाजुमांसि पुलांगु संस्कार व अन्धविश्वास न्ह्यपु यने थ्यंक छबःथाना च्वम्ह मनु व ‘लक्ष्मीहेरा’ थःगु ख्यूसे च्वंगु भविष्य खना हंसं थायूतोतुक ग्याम्ह छुं थः लिधंसा कायेत गनं हे आशाया जः मखंम्ह निराश जूम्ह मिसाया चित्रण खः । “गोफय्” या कहानीकार छम्ह व्यक्तिगत कहानीकार मखु,

नेपालया लेखक-वर्गया प्रतिनिधि खः ।

“ती बाखं संग्रहया च्वमिजुं खना च्वंगु दु--भीगु समाजे चाकःलि सो सोथाय् कुरीति, अत्याचार व अव्यवस्था, आर्थिक विषमता व अन्धविश्वासं मनूया मिखाप्वा तिना तःगु, फुक्क थासे समस्यां जाया च्वंगु । समाजया ग्यानाग्या-नापुसे च्वंगु समस्या मध्ये आर्थिक समस्यां नं वयकःया नुगले दुने थ्यंक दिना च्वंगु खने दु । अले आर्थिक अव्यवस्थाया कारणं थौं देशय जनता-यात गरीबीं थथे कोत्यला तल । समा-जया तःतःधंगु आपालं अपराधया मूल, प्रगतिया मुख्य बाधक हे गरीबी खः धयागु वयकःया विश्वास दु । आदर्श-वादी काल्पनिक समाजवादी लेखक तयसंथे वयकलं गरीबीयात तारिफ-याना च्वया मदी । गरीबी प्रति वयकःया घृणा दु, गरीब प्रति सहानु-भूति । आर्थिक विषमताया दकसिबे सेल्लाक चित्रण “अजि”, ‘न्हाय्’ व ‘गोफय्’ स वयना दीगु दु । गरी-बीया वयकलं याना दीगु चित्रण भीगु नुगले चुपि दुहाँ वंथे हे दुहाँ वनि ।

“लतंचा ख्वयेगु दित । ई घुटुक घुके छवत । अजिम्हेसिगु मुले छ्यौं दिका भंसुका ततं, हिकु वयेकु वयेकु अथे न्ह्य वयेकल । अजिम्हं हाककुसे खोंथागु हुलिहुलि चुलिचुलि वगु गा छपु कया ज्यू ज्यूथे याना फय् द्वाहाँ मवनीकथं फायेकल” ।

‘मचातेसं मांपित छचाखेरं भुना नये पित्यात धका श्याउँ श्याउँ-याना च्वंगु । भुतुलिइ खवनं मि मच्यानि । जासि व केसि अथे भोपुया तल । व ला दोथे इवाताहाँ दना वाताहां च्वं च्वन । लहाते च्वंगु कहानी

प्रकृतिया कासा

*

प्रकृतिया कासा, सो गुलि बांला !
सुमुखे गुलसं, स्वे छं नंला ?

दल दल जलदं न्ह्यपना तःसां
उच्च-शैल पाः प्वीक गय् माःसां
च्याका ह्याउंक ख्वाः थःगु उषां
सतः वल वल सेसैं मिंसां !

ई सीका रविया नगुत फुक
सूवन न्ह्यो हे तोता शशि जक
नभे अले अन रवि जक वेव
भटपट शशि नं कान्ति हुल !

शशि व रविया कासा थ्व खना
मुनास्वां फुक हरररं न्हिल
फसं अले सो ‘सो वा’ धाःजुल
सूर्य शशियात किरणे माः जुल !

वन—उपवन, सागर—नद च्वंच्वं
न्यंक माल नं मखन गनं
ह्याउंका ख्वाः अले, म्ह-म्हि न्येका
सुरु सुरु वन, पश्चिम स्वया !

—श्री उदयमान श्रेष्ठ

कुचाकुचा दला बँय चिच्चा दनाचवन ।”

हृदय-स्पर्शी चित्रणयाना वयकलं क्यना दीगु गरीबीया तसबीर भन गयापुसे च्वं वनीगु—

“वं खन—मां व अबु निम्हेसितं दीपे उनातगु, कलायात छम्ह त्याय्महं यंका च्वंगु । व छक मू हाल । अले इमा हाथें हाला अनं पिब्वावन ।” शायद नेपाल भाषा साहित्यय् थ्वया-सिकें ग्यानापुसे च्वंक चित्रणयाना तःगु आपाथाय् दइ मखु । थन सुं मनु मसी, छुं ग्यानापुगु घटना मजू, थःगु छेँ तोता मुग्लानवया च्वंमह छम्ह अभागी मनुया कल्पना हे जक खः । अयसां फुक्क च्वमितय् नुगः हे चिकमिके फुगु च्वमिजुया च्वसा चुपिथें हे जःगुलिं खः । थज्यागु हे मर्म-स्पर्शी चित्रणं वयकःया कहानी सम्बाद दुगुलु जुया च्वंगु दु—

“आपा आकांक्षा व अभिलाषा पिज्वेफयेक नुगले तुं सुचुका सुं छम्हेस्यां छुं दिन छिनाप हना वने धुंकुगु दु धका उगु बखते सम्भना खुनु जुइला थें !”

‘अजि’ छम्ह गरीब जागीरदारया परिवारया कष्ट कहानी व “न्हाय्” देशे ज्या मदया छम्ह पिने वना पलापति अपमान व थक्करनया च्वंपि नेपामितयगु दयनीय बाखं तथा नेपा मांया “न्हाय्” या समस्या खःसा “गोफय्” समाजयात ल्युं लँय् मत क्यनीपिं लेखकतयगु ल्युंगु जीवनया बाखं खः । “गोफय्” छम्ह व्यक्तिया बाखं जक मखु, कहानीकारया कहानी नं खः; अम्ह भी च्वमि भाजुयागु दुनेया गोफय् खः । चाकलि खना च्वंगु फुक्क अव्यवस्था व अत्याचार, प्यखरंया निराशा, थःत मछिना च्वंगु वातावरणं याना च्वमिजुया दुने दिसैं पिहाँ वोगु सः खः । थौं नेपालय् समाजयात कत्यला, मनूतयगु हि त्वना जुइपिनि हे भव्य जुया च्वंगु दु, ‘स्यं लँय् मतथें’ जुइमा धाईपिं च्वमितयत्त गनं हे स्थान मडु, आशाया मत मडु, प्वा म्वे म्वे दाना च्वसा ज्वनेगु तक नं शक्ति इमिके मडु । इमित सहानुभूति तथा प्रोत्साहन तक बीपिं हे नं सुं मडु । छम्ह ब्रम्ह, लामा, फकीर, भिक्षुयात थःजक मखु थः ल्यू ल्यू छथो मनु तथा जुइत नं छुं समस्या मडु, दाता, भक्त वउपासकत गावकं दु, न्हाथाय् वनेत नं त्रिखुण्डी, जटा व चीवर हे अमि सटि-फिकेट जुइ, तर छम्ह जन-कार्यकर्ता, कवि, कहानीकार व प्रगतिशील लेखक नये मखना सीत्यंसा छु जुल धाःवइपिं सुं मडुनि । अले न्हाय्मह लेखकयात नं ध्वाथुइक ‘निन्हुया पाहां हे मखा ! म्वात्तले हे नं मनं तुनाथे प्याखं हुइ मरुसा छुकिया जीवन !’ धाः वइगु ला स्वाभाविक हे खत ।

“स्वर्गया लँपु” स वयकलं क्यना दिल अन्धविश्वास व

धार्मिक रुढ़िं भीत छु बिल । परम्परा व संस्कारयात मन तयेगु हे जक सिबे छु आधार दुगु मखु धका पर्दाफाश याना क्यना दिल, स्पष्ट जुइक क्यना व्यूसां शब्द तसकं कड़ा मजू ।

समाजया दुर्व्यवस्था, शासनया भ्रष्टाचार, सामाजिक विषमता व दकोभनं व्याप्त जुया च्वंगु मभिया कलापूर्ण शैलिं पर्दाफाश “खबरदार” बाखने याना तथा दीगु दु । “खबर-दार” या पात्र स्वयं च्वमि खः अले वयकलं पूंजीवादया अव्य-वस्था, मदीक वइगु समस्या, व पूंजीवादी समाजया फुक्क हे धयाथें अङ्गया भ्रष्टाचार तोमफिक क्यना दिल ।

थज्यागु आर्थिक विषमता, भ्रष्टाचार व अत्याचार फुक्कया कारण हे समाजया आधार गति मलागुलिं खः थयागु चायेका समाजया स्थिति व व्यवस्थाया विरुद्ध विद्रोहया भावना वयकलं पाठकपिके थनेगु कुतः याना च्वना दिल । काल्पनिक समाज-वादीतयेसंथे छम्ह महापुरुषया बुद्धि समाजय् क्रान्ति वइ थयागु वयकःया विश्वास मखु । व्यक्ति छुं मखु, वर्ग हे न्ह्यम-चीकं शोषित-वर्ग मुक्त जुइ मखु, अम्ह जन-सम्पर्क व थः वर्ग वातावरणं पिने च्वन धायेव शोषित-वर्गया छम्ह मनुया नं संस्कार स्यना वने फु धका वयकलं “ज्यापु” बाखने बांलाक हे भीत संकेत बिया दीगु दु । छम्ह ज्यापु, छम्ह म्हेयाकाय् अष्टनारांया परिवर्तनं व्यक्तिवादी आदर्शवादया फुसुलुगु सिद्धान्तया गल्ती स्पष्ट जू वइ । वयकःया भावुकता नं गुलित च्वन्हुया स्वया दिसैं—

‘अष्ट नारां तर्धंछु क्यना हाला हे च्वन । व हागु खना म्हेयात अन कोठाया बं, अंग व धलिं इतिइति न्हिला हथें च्वन ।’

कलाया विषयय् कलाकार प्रेम बहादुरजुया छु विचार दु, व भीसं ‘ती’ बाखने स्पष्ट खनि । कला थयागु वस्तुया पारख हे जीवनय् आधारित जू थयागु ‘ती’ या सन्देश खः । खः, कलां जीवनयात न्ह्यइपुकु, यइपुकु, तर कलाया आधार हे जीवन खः । जीवन मडुगु कला मच्यागु मैन-बत्तिथें जक खः । जीवने दुने कला खंके फइगु व कलाया महत्व थुइकेगु कलाकारया ज्या खः, तर जीवनया घेरां पिने कला यंकेगु रत्न-लाल व मोतीयाथें तुं दुःखया कारण जू वइ । कला थयागु जीवनया निंतिं खः, जीवनया ल्यू ल्यू त्वयेक कला यंके फयेमा, न कि कलाया निंतिं जीवन स्यंकेगु । ‘ती’ बाखने कलाकार रत्नलाल कलाया प्रतीक खः, अले मोती जीवनया मूर्ति । हानं मोती तोता तसबीर ल्यू ल्यू ब्वाँवना अशान्ति सिबे छुं काये मफुम्ह रत्नलाल थःगु धिपि तोतेव तिनि इमित शान्ति दत,

सुख दत्त । 'गोफय' या कहानीकारया नं जीवनया समस्याया न्ह्योने कला ध्याकुंचाय् व्वावना च्चंगुया कारण थ्व हे खः ।

आर्थिक समस्यांथे विवाह समस्यां नं च्वमिजुया ध्यान यको हे साला तःगु दु । 'प्रगतिया त्वाथले' 'सल्हा' व 'पुन-विवाह' खपु बाखने विवाह समस्याया विश्लेषण याना दीगु दु । विवाह धयागु हे कला व भातया थः थः सहयोग क्कम्हे-सित मेम्ह प्रेरणा व लिधंसाया निति खः । कला भातया व्यक्तिगत सम्पत्ति मखु । थ्व भी च्वमिभाजुया ह्द विचार खः; उकिं विवाहया विषय गुलि परम्पराया संस्कार व धारणा दु, उकियात बांलाक हे प्रकाश यायेगु वयकलं स्वया दीगु दु । मिसायात भातया सम्पत्ति हे थो भापानामेपिं सुं नाप सम्पर्क हे तयेके मबीगु, अम्ह विधवाया निति लिधंसा तक गनं मद-इगु परम्पराया विषमता वयकलं 'प्रगतिया त्वाथले' क्यना दिल, अले थःत न्हापां निसें प्रेरणा बिया ह्प्या बिया च्चम्ह नन्द-यात विधवा केशरी लिधंसाया निति न्हाबलें हे हुने दयेकेगु प्रस्ताव ब्यूगु स्वाभाविक प्रेमया विश्लेषण च्वमिजुं याना दीगु खः । विधवा विवाहया विरोध याइगु सामाजिक संस्कारया 'नैतिकता' यात लेखकं आधारहीन खना च्चंगु दु । थ्व हे 'नैतिकता' या संस्कारं याना विवाह जुइ धुंका मिस्तयसं भात-पिनित थः न्हापाया प्रेमया खँ न्हाबलें सुचुकातइगु, अले थ्व खँ प्रकाश ज्वन धायेव थ्व हे 'संस्कार' या शिकार जुयाच्वंपिं मिजंतयसं नं ईर्ष्याया भावनाय् लाना गुलि दाम्पत्य-जीवन दुःखप्रद जुयाच्वंगु दु ! विवाह धयागु हे परस्पर सह-योग खःसा थथे क्कम्हेसिनं मेम्हेसित खँ सुचुकेमाःगु छुं मद्दु, भविष्य ईर्ष्या वइगुया कारणं नं थ्व हे खः । उकिं च्वमिजुं 'सल्हा' बाखने क्कम्ह पात्रया म्हुतुं नवाना च्वन—'छं हे छंगु प्रेमयागु फुक्क खँ छिमि भातयात कना ब्यु । थ्व पौ फुक्क बांलागु मखमलयागु म्हिचा छपाते स्वथना छिमिकेहेभत-यात कोस बिया छ्व ।' थ्व हे सल्हा अनुसार जूसा जक

निम्ह दम्पतिया नं फुक्क खँ क्कम्ह व मेम्हसिया दथुइ ल्यना च्चंगु मदइ । कला व भातया रुचि, प्रकृतिया नापं परस्पर सहलह जुइक हुना च्चंसा जक दाम्पत्य-जीवन सुखमय जुइ-फइ धयागु खँला भीसं 'पुनर्विवाह' सं खनी । उकी हे मनु प्रकृतिया च्यो जक जुया च्वनेगु मखु, प्रकृतिया नियमयात नं थःत क्किं ज्याय् ल्यलेमा धयागु सन्देश च्वमि भाजुं माधव व वीणाया पुनर्विवाहय् क्यना दीगु दु ।

भीसं खना 'ती'—बाखंया च्वमिजुं भीत थःगु सः बियेत बाखंया माध्यम ज्वना दिल । वयकया मत्ती दुने थ्यंक दिना च्चंगु समाजया अव्यवस्थाया विषमताया विश्लेषण यायेत ला वयकः गाक्कं सफल जू समस्या भीगु न्ह्योने क्यना दीगु नं तसकं हे कलापूर्ण जू । वयकःया कहानी, भाव व उद्देश्य प्रधान खःसा वयकलं थ्व समस्याया विषये वयकःयागु विचार भीत स्पष्ट क्यने फयेमा, वयकःया शब्दकथं 'स्यं लँय् च्चंगु मतं' थो भीत जः क्यना दीमा, तर च्वमि भाजु धाःसा थः हे मत जः मदया पचि पचि याना माला जुया दीगु जकं खने दु । 'खबरदार' बाखने च्वमिजुं पूज्जीवादी दुर्व्यवस्था गुलि बलाक क्यना दिल, तर उकिया वासः बांलाक क्यना मदी, साम्य-समाजया खँ न्हाथना जक दिल, बांलाक विश्लेषण याये त्येका भचा पला न्हाका मदी । विवाहया विषय थः विचार बीत गुलि लिफः स्वयाः मदीगु खः; उलि हे न्हाचिला सामाजिक दुर्व्यवस्थायात वांछवयेगु लँपु छुं गनं हेक्यना मदी । च्वमिपिनि नुगले व न्हापुइ दिक् खँ कना दिल, तर लँ क्यना मदी जुइ फु । वयकलं थम्हं खनादीगु कुरीति अव्यवस्था व हाहाकार मदयेका छ्वयेत लँ माला दीगु कुतले फुक्सितं नाप यंका क्कम्ह लँ लुइकेत सना दीगु ! अथेला वयकलं 'न्हास' स च्वया दीगु दु—'जिगु नुगले तिक्क मिंगु खं सकसिगुं न्हापु थूजिके जक फत धासा नं जि ला थत सफल हे भापे ।' थुलि हे वयकःया उद्देश्य खः सा वयकः बांलाक हे सफल जू ।

उजाड़ !

[श्री मणिक बहादुर चित्रकार, शिक्षक—शांति निकुञ्ज विद्यालय]

छि !

हाकले असिमित
व्याय् हुंकन दूर क्षितिजे तक
बिचे बिचे थिना च्वंपिं,
न्हिला च्वंपिं, घना च्वंपिं,
व नाग—बेलि पृथ्वी माताया मुले
कोटि कोटि परिवार;—
गन मोति, मणिक, हीरा आदि
भः भः धाड्चवन—पड्च रङ्गे,
दिव्य कान्तिया मधुराभासे,
अले—
गन आलाप-विलाप, हुंकार गर्जन रहित
अविरल म्ये न्यंका
विश्वया सिच्चुसे, पिच्चुसे,
यच्चुसे, न्ह्याड्पुस्से च्वंगु सच्चागु लें
थःगु हाव-भाव, प्याखं क्यना,
जगयागु क्षणिक सुख-तृष्णाय् प्रतीक्षा मयासे
छगू ज्वालाया क्षणिक दुखय् तमक्यंसे
न्ह्याना च्वंगु व जीवन-रूपी खुशि,
अले गुम्हेसित स्वयेत उत्सुक जुया
थिथि म्ये हाहां, प्याखं लहुलहुं च्वंपिं
व दर्शकवृन्दत
दररर, दररर, घाङ्ग, घाङ्ग,
हाय् ! कठोर !!
शून्य-तम, उजाड़ !!!

नसि !

दूर दूर थ्यंक न्यना च्वंगु
व तःधंगु ख्यः
गुम्हेसिया मचाखचा ल्याखे—कोटि-कोटि
चीधंगुली कीचा समान—भूत पूर्व जीवनाश्रम;
चुलि जाया वल थौं विश्वया सच्चा प्राण,
गर्व हीन रङ्गे वाउंसे, ह्याउंसे, त्वीसे, म्हासुसे
स्वभावे शान्तः—
अले—
नसा नयेत
व भङ्गतयेसं म्ये हाली,
हानं वनी प्याखंमुगः जुया;
अले—
ज्यापु,—वया सपरिवारं
जीवन खसु लोमंकी
अनन्तताया हष सिमाय्,
हाली म्ये—सिनाज्या ।
साथ साथे प्वा पित्तु पी
ग्वाय् नं पित्तु पी
व तःखा छें च्वंपिं नं
न्हिली मस्ताने ।
तर—
दररर, दररर, घाङ्ग, घाङ्ग,
हाय् ! कठोर !!
शून्य-तम, उजाड़ !!!

स्वँ !

बुलुकेत स्वइपिं—
विश्वया वास्तविक नृत्यशाला

धायेवं धायेवं ग्यानापुसे च्वंपिं
भूत-प्रेत, राक्षस जन्तुइ परिवर्तन जुया
ग्यास, ऐसिड, थन्यागु हे चीजं परिपक्क जुया,
मेगु विश्व द्येकेगु ताः तुनीपिं
कोदल थव हे धरातले
ख्वया, ख्वबि सो सो वय्का,

वेदनां छटपटे जुया ।
‘बिस्युं वन, बिस्युं वन;
सूर्य न्हिली, हाली,
प्रचण्ड प्रकोपे
थःगु भिदो ल्हा चक्कंकी
पृथ्वीयात पाचीत,

स्वसापासा

१०००

तर पृथ्वी नौ जुइ धका ग्याना
 सुशान्त--सुमधुर,
 अतीव कोमल
 शीतल जः बिया,
 थःगु चुम्बक ज्यायू लगे याना
 पृथ्वीयात सालाच्वन,
 मुसुहुँ न्हिला व चन्द्रं ।
 जीवनया वास्तविक चलचित्र,
 न्हून्हुगु प्याखंया सृजनां
 न्हू जुया च्वंगु दु—ध्व नाख्य-शाला;
 अले उकिया प्याखंमुगः, प्वाखं मुगःनीत
 खालि इपिं निम्हेसिगु लयूता सले
 तर बलया हके छपु सिन्का मल्ह्वनिपिं
 व पात्र, पात्रीत,
 रूप-रङ्ग, आकार-प्रकार,
 अले फुक्कं व्याकं खं
 उत्थे हे खःसां नं—
 विवेके तःधं चिःधंया ताल्जु कोबिया
 सदुपयोगया आविष्कार,

दुरुपयोगे परिणत फल स्वरूप याना,
 दररर, दररर, घाङ्ग, घाङ्ग
 हाय ! कठोर !!
 शून्य-तम, उजाड़ !!!

पिं !

तर्कना सागरया, तरङ्ग लहराया
 व तह माथं मवं,
 गोफयू वयावं च्वन,
 तर, धाकुफयू सूनसान;
 चःति—विवेकी,
 थौं युगया इतिहास, वया चिं—
 ही लटपटे जुया च्वंगु,
 थःगु शानदार ज्याः— पास-ध्वायू !
 गबले फरफरे जुइ ध्व संसारे,
 अले हानं, गथे जुइ फइ !
 दररर, दररर, घाङ्ग, घाङ्ग,
 हाय ! कठोर !!
 शून्य-तम, उजाड़ !!!

सम्यक्-संकल्प

मनूयात क्कू ज्या मबिल धाःसा वयात खर्गे हे तःसां म्हाइपुसे च्वनी । यदि देवलोके नं
 देवतापित अप्सरात नाप भुले जुइगु मदुसा भीत मनुष्यलोके खया नं अपो इमित म्हाइपुसे च्वनी ।

तर, मनयात ज्या साब हे सुलभ । नापं व गुलि सर्वसुलभ खः, सहज सुलभ खः, उलि हे
 मूवनां रतन खया अपो वंगु नं दु, मवनां चागःति हे खयले मदुगु जक मखु, विषति हे तापाक च्वनेमाःगु
 नं दु । व खः—कल्पना !

लोके कल्पना धयागु ध्यबा पुले माःगु मखु, उकिं हे वं फयां फको कल्पनायो ततःधंगु लायूकू
 शून्याकाशे दयेका अप्सरात नाप मोहित जुइथे आनन्दित जुया च्वनी । जीवन फुकी—कल्पनायू !

उकिं, कल्पना नं न्हून्हुगुथे बाबांलागु याना दिसं । गुलि बाबांलागु कल्पना याये फत, उलि हे
 छिगु मनयात वास्तविक सौन्दर्य सम्पन्न हार्दिक आनन्द दया वइ । हृदय शान्ति यायेगु साधन मध्ये
 छिगु भिगु कल्पना नं क्कू तःधंगु साधन खः । भगवान बुद्धं स्वस्थ-कल्पनाया जक स्वागत याना बिज्याः ।

कल्पनायू खच्छता हयेत न्हापा लाक मनया गती स्मृति दयेकेमाः । अले कल्पना गुखे पाखे ब्वाना
 च्वनी—शुभ पाखे ला अशुभ पाखे थ्व खंका काये फइ । यदि अशुभे लाःगु कल्पना खंसा शुभ पाखे
 हयेगु कोशिश याना दिसं । थुकियात हे भगवान बुद्धं सम्यक् व्यायाम धया बिज्यागु दु, चिकुलां
 ख्वाउँक मोल्हुइ फयेकेगु, तालां मि पने फयेकेगुयात मखु ।

धायेत ला धया तःगु दु—‘मूर्खस्य हृदयं शून्यं !’ थुकिया शब्दार्थ ला साधारणतः न्ह्याम्हसिनं नं थू जुइ । तर थुकिया
 थुइके माःगु गुह्यार्थ ला धाथे हे थुइके थाकु ! त्वहं मखु, मूर्खतये नुगः जक ! मूर्खया नुगले छुं हे मदइगु ला नुगः हे मदइगु
 खः । तर थन स्वस्थ कल्पना वा कुशल कल्पना मदइगु हे शून्यया आन्तरिक तात्पर्य खः ।—भिक्षु विवेकानन्द [डायरी]

तुयूया म्हगसय् — श्री कका भाई

‘अय् बाबु तुयू, थन छंगु कापि तोफिया च्वनतिनि का: वा’

क्वथाय् च्वंम्ह काय्म्हं ता:सां मता: पह: याना गंभीर पहलं छुं मने त्वीका च्वन । हानं मांम्हं स:तल—‘अय् तुयू,’ वं हँ: मधा: । थ:गु हे मौन विचारे लीन जुया च्वन ।

मांम्ह माय् क्यला च्वंगु ज्या तोता काचाक्क दनाखतं कापि काल, भुनुभुनु हाहां क्कहाँ वया च्वन—‘थौं छाय्, तुयूचा तं जकं म्वय्कल ला, तकारी मदुगुलिं जा न:बले ! म्व: सा छु ले, न्हिन्हिं ला व जा नकेत थ्यबा गन काय्गु ? दुगु मुस्या निग:चा सिया मुस्यामू दय्का बियागु हे दु ।’ लुखाय् थ्यन काय्म्ह अर्थे च्वना च्वंगु खना धाल—‘क, जि ला स्कूले आख: व्वंवने धुंकल धका च्वना स:तां हँ: नं मधा: छाय् ? छुया तं ? ना कापि !’

कापि कया: बैय् तल, अले भचा ख्वकना सलं तुयूनं धाल—‘आ जि अन स्कूले आख: व्वंवने मखुत माँ, वने मखुत, जित:.....’ मेगु धाय् मलावं हे होपुया टक्क दित । कना चाया मांम्हसें धाल—‘त्वाना-लिना जकं सना वया ला, छाय् छु जुल, मास्टर साहेबपिसं जकं वय्मते धाल ला ?’

‘मखु, मास्टरपिसं छु धाइ ।’

‘अले छाय्ले ?’

‘मखंला जित: उखुनु नं छूछु धका पुनर्चां धाल, सह याना वया । म्हिग: नं नमवासे सुंक फय्तृ वनां सराफिचां धा:गु—‘जि लिक्क च्वंवय् मते, नव:हँ ।’ रामचित नं धाल हँ—‘व नाप सीट लिक्क ला:गु हे मय्ल, मास्टरयात धया: लाखे थाय् हीके माल हँ । व थ्यबा दुम्हसिया काय् नस्वा:म्ह, जि गरीब दु:खी नव:म्ह छुयाय् माँ’, धाधां मिखाय् जाय्क ख्वाब तया हिक्कुहिक्कु लंकु लंकुं भोसुत । मांम्हं छुं हे लिस: मय्यु, छको भसुका: तया अर्थे दना च्वन । पलख लिपा काय्या न्ह्यो वय्कुगु खना: मांम्हं छको मायां काय्यात स्वया: खापा लितिना: थ:गु ज्याय् थाहाँ वन ।

तुयू म्हगसे हाला हल—‘जि जक जनताया नायो जुइ द:सा ला थ्व साहु धनी धा:पिन्त... मखु, मखु, थ्यबा मदय्क गथे उन्नति ज्वी ? थ्यबादय्केत ज्या मा:, ज्या यायेत थ्यबा मा: । हा...हा...अले ? अले छुया:सा दइले व थ्यबा ? च्यो...सुयागु च्यो...व हे, अमिगु हे मखा:, थोइक, थोइक, सिना वने, बरु खुँ डौंका...अमित ला... अय् जनक, अय् अमर छु नं वा, ना थ्व स्वाहारि मारपा ! हेरा, धनचापिन्त नं बिया ब्यु । ना

तुयूया म्हगसय्]

[२५१ पृष्ठया ल्यँ]

प्राय चाहिलावं जुइपिं (घुमक्कड़) धर्माचार्यपिं नाप ख:, गुपिनि गुरुपिंत तीर्थकर वा अर्हत धका धाइ । ‘अर्हत’ शब्द ऋग्वेदे नं व:, तर अन उक्रिया अर्थ भिगु दान बीम्ह (सुदान) ख: । तीर्थकरपिनि संख्या बौद्ध त्रिपिटके न्ह्येगु खने दु । बुद्ध व निर्ग्रन्थ ज्ञात्रीपुत्र (महावीर) नं दु, गुपिनि अनुयाइ व उपदेश आ: तकं दनि । थुपिं फुक तीर्थकर (=तीर्थ सम्प्रदाय) त. उपनिषद्दया तत्वज्ञान, आर्यपिनि वर्ण व्यवस्था व पूजा प्रकारयागु व्यर्थताया प्रचार याइपिं ख: । उपिं मध्ये गुलिं ला पूरा हे भौतिकवादी ख:, इमिसं शरीर तथा जीवनयात अलग माने मया: । शरीर नापं हे जीवन नं नष्ट जुया वनी, पुनर्जन्म वा परलोकया कल्पना असत्य ख:, तर थुपिं विचारकपिं मध्ये निम्हसिगु हे जक विचारत भीगु न्ह्योने थ्यंगुलिं थ्व हे धा:—समयं थुमित हे त्यवा बिल ।

संसारया आपा: भूभागे सफलता पूर्वक प्रसार व आ:तकं नं मानव जातिया क्कू त:कूगु भागयात थ: पाखें प्रभावित याना त:गु खनेव सी दु, बुद्ध अबलेया थ:गु समयया स्वतन्त्र विचारकपिं मध्ये दकसिन्ने अपो शक्तिशालीम्ह ख: । थौं देश व विदेशया पत्र पत्रिकाय हानं मनूतयेम्हुतुइ गुगु ‘पंचशील’—या शब्द ताये दयाच्वन, व वस्तुत: बुद्धयागु हे ख:, यद्यपि राष्ट्रयागु मखु, अपितु व्यक्तिपिनिगु सदाचारया अर्थे अपो प्रयुक्त जुल । बौद्धधर्मया गुगु प्रचार हानं प्रभाव पूर्वी देशे दु, उक्रिया कारणं ‘पंचशील’ यात थुइकेत इमित भी भारतीयपिंत स्वया गुलिखे अपो अ:पुल । लंका, बर्मा, चीन आदि देशे थौं नं बौद्ध गृहस्थं पंचशील कायेगु या: । भीथाय् थन केवल इपिं हे मनूत थ्व शब्दं परिचित, गुपिसं कि बौद्धधर्मया छुं अध्ययन यात । त्यपिं मनूतयेगु थ्व अज्ञानता हे ख:, गुपिसं गबलें गबलें पंचशीलयात शुद्ध उच्चारण याना ‘पंचशिला’ (न्याग: त्वहँ) या प्रयोग भाषणे व लेखने याइगु ख: । —॥ अपूर्ण ॥—

थ्व दां न्हय्मो नं, च्यापा-भिक्षा मरि नं दनि, थ्व नं यं-कि । दां जक छिमित छतका छतका, हेरापिन्त जक छमो छमो ब्यु, आ: जि वने, कन्हे कंस पाखे जक वय् ।’

काय् हाला इ:गु ताया: मांम्ह व्वाय् वल, खापा ध्वारांक काय्का द्वाहाँ वल । खापासलं तुयू भसंक वंका: आताहाँ च्वन ।

‘छाय् छु जुल बाबु ?’ मांम्ह इप्पन ।

‘अँ धका तुयूया म्हना च्वंगु कन—‘खंला यमा, जिगु न्ह्योनेसं त:देंगा:गु जनिखे ईं चा छपु भ्याना, कू पाच्छाया अबुं चोलापचिनं सुया: बुं क्यना च्वंगु, जि ला.....’

मांम्हं ‘हँ !’ धका काय्या छ्यले थिया स्वतं ला मिथें पू ।

सिद्धिदास — [नाटक] — च्वमि

श्री सत्यमोहन जोशी; प्रकाशक—श्रेष्ठ प्रकाशन, ललितपुर, नेपाल । पौल्याः १४०, मू—नितका मोह ।

‘नाटक’ ङ्गू व साहित्यांग खः, गुकि मानव जीवनया दृश्य अनुकृति द्वारा संशोधनात्मक रूप जक न्ह्योने तइगु मखु, नाप नापं जीवनयात प्रगप्त अनुरंजन सह प्रेरणा नं ब्यू । जीवनया व्यक्त भौतिक स्थितिया घञ्चालं निसैं वना आन्तरिक अव्यक्त रहस्यया च्चे च्वंगु बायूमो थ्यंकं क्यना लँपु समेतं खने दयेका बीमाःगुलिं नाटक ङ्खे ठोस कथानकगु साहित्यांग जू वंसा, मेखे नाटककारयात उलि हे संकीर्ण रंगमचे दुने नं उकोसं नाना अनाधिकारं चिका च्वने माःगुलिं आपालं हे कला कौशलज्ञ जुइगु नं आवश्यक जू । भं ङ्महसिगु जीवनी व नं वास्तविक तथ्यया पृष्ठभूमी तुतिं चुया नाटकया अनपेक्षनीय दोष शैथिल्यं बचे जुइ धयागु ला असम्भव मखुसां—दुष्कर अवश्य खः । ‘सिद्धिदास’ नाटकया च्वमि श्री सत्यमोहन जोशीजुं थ्व क्षत्रे आपालं सफलता प्राप्त याना दीगु दु । नाटके ‘प्रत्यक्ष’ क्रियाया सिकें ‘परोक्ष’ क्रियाया बाहुल्य खने दु ।

‘सिद्धिदास’ नाटके नेपाल-भाषाया कवि-गुरु सिद्धिदासया सजीव चित्रणं वेकःयागु नाना विपत्ति व कष्टं सात्तु साला तल नं मातृ भाषाया प्रेम व सेवार्थं जाःगु उत्तम कर्म-निष्ठां पाठकपिन्त ङ्गू तःधंगु प्रेरणा बिया यंकी । दृश्यांश व सूच्यांशया ल्यज्या नाप व्यवस्थित व उचितसम व्यवहारं चरित्र-चित्रण व घटना-विन्यास नं बां हे लात । सिद्धिदासया भाषा-प्रेम व च्वज्या तथा परिवारया अप्रसन्नता, खिन्नता एवं आर्थिक संकष्टया परिस्थिति वा तुतिं ख्यना त्वाथं क्वाना नये माःगु जीवन निर्वाह समस्या हे थ्व नाटकया कथानक खः । थ्व हे कथावस्तु व पात्रपिनिगु घात प्रतिघातं नाटकया पात्रतये विशेषतः सिद्धिदास ङ्महसिगु अपो चरित्र-चित्रण जुया नाटक थःगु लक्ष्य तक थ्यंकः वनी ।

छम्ह बंजाया काय जुया नं पसःया ल्याः चाः, काल-बिल, न्याये-मीगु यायेगु थासे कविता च्वइम्ह, बुँ मिया नं साहित्य सृजना याये धाइम्ह सिद्धिदास भिखुदँ निसैं भीगु न्ह्योने च्वं वइ । प्रारम्भे हे सिद्धिदास व किजाम्ह कृष्णदासया तुल-

व्याख्याया निंतिं विशेष स्थानया आवश्यकता दु । हानं न विवाद-अधिकरणया हे व्याख्या जुइ । न्ह्येगू अधिकरण-समथ (त्वापु मदयेकेगु उपाय) मध्ये ङ्गू हे जक कया दिसँ—गुकिया खास सम्बन्ध प्रधान मन्त्री ऊ. नु.या स्वंगू प्रश्न लिसे दु ! व ‘संमुख-विनय’ या तात्पर्य खः—

‘आनन्द ! संमुख-विनय गुजागु जुइ ?...आनन्द ! भिक्षुपिसं धर्म खः ला, अधर्म खः ला, विनय खः ला, अविनय खः ला धका विवाद याइ । आनन्द ! (थथे विवाद याइ-बले) इपिं फुक भिक्षुपिं मुना छथाय् वनेमा । (छथाय्) मुना धर्म (रूपी) खिपःया (गथि ज्ञानं) पयेनेमाः । गथे याना त्वापु शान्त जुइ, अथे याना शान्त यायेमाः !...थुकथं संमुख विनयं नं गुगुं त्वापु शान्त जुया वनी ।’

मस्यु सु अभागा शिष्यपाखें वसपोलया थ्व उपदेशया दके न्हापां उपेक्षित जुल । ‘... व विवाद आपालं जनया अहितया निंतिं जुइ । आनन्द ! यदि थःके वा परयाके थुजागु प्रकारया ‘विवाद-मूल’ यात खंसा...व विवाद मूल विनाशया निंतिं प्रयत्न यायेगु...’ धयागु वसपोलया अमर सन्देश सु धयापिं शिष्यपिसं मताः ?

गुगु धर्मया सम्बन्धे वसपोलं विश्वास पूर्वक धया बिज्यात—‘...अले छु मती तया ले, आनन्द ! जि साक्षात्कारयाना उपदेश यानागु (१) प्यंगू स्मृति प्रस्थान, (२) प्यंगू सम्यक प्रधान, (३) प्यंगू ऋद्धिपाद, (४) न्यागू इन्द्रिय, (५) न्यागू बल, (६) न्ह्येगू बोध्यंग, (७) आर्य अष्टांगिक मार्ग खः । आनन्द ! छु थ्व धर्मो निम्ह भिक्षुया नं अनेक मत (खने) दु ला ?’

अबले वसपोलया उपस्थापक आनन्द महास्थविरं लिसः बिल—‘मदु !’ थौं भीसं लिसः बी मालाच्वन—निगू जक मखु, निगूया नं निदुगं, स्वदुगं, शायद प्यदुगं, न्यादुगं, खुदुगं...मत नं खने दयेकाच्वन !

प्रधान मन्त्री ऊ. नु.या थ्व प्रश्न उकिं बौद्ध जगतयात आह्वान खः ! थ्व प्रश्न वेकःयागु भाषणया अंश खः, गुगु ‘सासना याउङ्गी’ धयागु बर्मी भाषाया पत्रिकाय् प्रकाशित जुल । गुकिया प्रेषक व अनुवादक खः, भिक्षु बुद्धघोष ।

नात्मक चित्रणं वेकःयागु कवि-प्रतिभा व भाषा प्रेमं नाटक
शुरु याना यंकी । अबुम्हं न्वाःगुलि, हेकूगुलि, ध्वाःगुलि क्वको
थापाथलि दरवारे आखः नं च्वः वनी । तर अन नं कवि-
हृदय हे विजयी जुइ । कविता च्वया च्वनी । छै अबुम्हं व
चिरमामं न्हाबले च्वज्या तोफिकेगु खइ, वेकःया पाखें भूमं
अःखः च्वयेगु जुयावं वनी । थुजागु हे घटना व पात्रया
क्वगुलि मेगुली धक्कायागु घातप्रत्याघातया कापि हे कवि
प्रतिभाय् मातृभाषाया प्रेमया किरण क्वचालं दुम्ह सिद्धिदास
लुया वइ । अडाय् च्वना भौं च्वयेगु, पसले फ्यतुना कापः
मीगु थ्व हे व प्रतिभा व प्रेमे त्वःपू वःगु सुपाँय्थे खने दइ,
मदया वनी । थ्व हे 'सिद्धिदास' नाटकया मूल प्रेरणा खः,
गुगु कथावस्तुया प्रारम्भं निसै लक्ष जुइ । मचाया बौ जुइगु,
सफू पिकायेगु आशाय् बीरगंज वनीगु, कलकत्ता थ्यनीगु,
अले अबुम्हेसिया भूमं कायं पंचु संका लजगाः मज्वंगुलि
वार्द्धक्य-चिन्ता बढेवं जुयावं वनीगु नाटकया न्हां वनावं च्वंगु
कथावस्तु खः । अबुया बखि च्वने माःगु, किजा नापं व्यागः
जूगु गंगायां लिपा वःम्ह कांछीयागु क्वाःगु व्यवहार फये माःगु,
हानं बीरगंज वनानं दाँवः मज्वंसे वःगु तं कलातं क्यनीगु,
अन्ते तोता थः छै हे च्वना बीगु, ख्वीकूदँया उमेरे प्वाःया
लागी वासः छ्यायेगु, तिरष्कार फये माःगु अयनं फुक थुजागु
प्रतिकूल रूपे न्ह्योने वःगु परिस्थितिया विघ्न वाधा नाप
त्वाना नेपाल भाषा साहित्य श्रृजन यानावं वःगु नाटकया
कम्रागत हासावस्था व नियताप्ति कथावस्तु खः । अन्त
आर्यघाटया सिथे वेकःया जीवन लीला नापं जुइ ।

उपन्यासे उपकथार्थे नाटके प्रासंगिक कथा दुसां थ्व
नाटके प्रासंगिक कथा मडु । उकिं आधिकारिक कथा धा,
न्हागु धा—सिद्धिदास खः ! उकिं हे सिद्धिदास नाप नापं
तुं अङ्क २, दृश्य १ गु क्वगू तोता रंगमंचनं न्यंकनं ल्यूल्यु हे
वंगु खइ । अयनं कम-से-कम घटना सन्निवेशं स्वंगू अंकया
नाटक तयार यायेगुली जोशीजुं छुं ल्यंका तःगु खने मडु । माँ
अबुया न्ह्योने विनम्र जुइगु, मस्तयेत कविता न्यंकः जुइगु,
अडाय् सिमाकवे च्वना कविता चिनेगु, पसले मोतिलाल,
बीरगंजे सिद्धिरत्न, कलकत्ताया चौरंगी बजारे शम्भूमान व
दीर्घमान नापं सिद्धिदास वइगु दृश्यांशे नं रंगमंचे वइ बले
आंगिक अभिनयांश जुइगुलि गुलि नाटकया क्रिया गतिशील
याः, व स्वया अपो कथोपकथनं पाठकपित रसानुभूतिया अनु-
कूल वातावरण श्रृष्टि याःथे ताः । ख नं थुकी गनं तलवारया
टंकार, नृत्य व गीतया भंकार मडु, अम्ह गनं ततःसकं क्वको

हाःगु हे उस्त खने मदइबले अथे जु हे जुइगु जुल । अबु व
कायया सैद्धांतिक मतभेद वा विचारधारा पाःगुयक्व दुसां काय्
व अबुया दथ्वी क्वगू तस्सकं क्वात्तुसे च्वंगु प्रेम सम्बन्ध नं
ला दु ?

पात्रया हृदय-वार्ता स्वशब्दं अभिव्यक्त यायेगु अनाधि-
कारं नाटके चरित्र-चित्रण गौणर्थे नं ताइपिं दु । तर वास्तवे
ला चरित्र-चित्रण व घटना-विन्यासया वर्षणं हे तिनि रंग-
मंचया क्रियाय् चमत्कार पिकाइ । पात्रया प्रति यल यल
आकुल कुल, मेल मेल हे खिचा ! धयागु व्यवहारर्थे यःयः-
बले यत्थे पात्रत—विशेषतः मुख्यपि पात्रत—दुकायेगु-दुछ्वयेगु
यानां पाठकपित छुं प्रभावित याइ मखु । 'सिद्धिदास'
नाटक नामं हे थुकिया फुक अन्तर-अर्थ कना च्वर्थे कथावस्तु
धा, सिद्धिदासया जीवनी धयार्थे चरित्र-चित्रणया नं थ्व हे
खँ खः । बरू खः, थुकी मक्कि मक्किगु परिस्थितिया खुशिबाः
वल नं भाषा-साहित्यया जग बल्लकेगु जक वेकःया चरित्र मखु,
थुकी मेगु नं चरित्र-चित्रण जूगु दु । अबुया प्रेति वेकलं गबले
रोषपूर्ण व्यवहार याना मदी, थःत च्वज्याय् न्ह्यपन नं तर्क
याना च्वनामदी । क्वको हे त्वाना मच्चं । क्रान्ति ! क्रान्ति !!
धका तिंति न्हुइगु ला क्वखे हे ति ! बकंछि कुँ—मि नुना नं
ज्यां हे ल्ये थका क्यनी । थ्व म्हुतुप्वाः छप्वाः जक न्याःपिं
क्रान्तिकारीपित चुनौति नं खः । चिरमाँया प्रति सिद्धिदा-
सया भावना, प्रजापति प्रति सिद्धार्थ गौतमया भावनार्थे
जोशीजुं क्यना दीगु दु । वेकःयागु हे 'गौतम बुद्ध' एकांकी
सिद्धार्थ धाःगु दु—

'माँया ल्यु ल्यु छि हे मां खः छि हे जित व्वलंकल ।'...

सिद्धिदासं धाइ—'चिधिमां ! माँया ल्यु ल्यु छि हे मां
खः, हानं छि हे थः मचातेत 'मां मडुपिं मचा' धका धाइ बले
जिमिके ख्वबि मवोसा सुयाके वै ?' हानं कलाःयात चान्हे
खुरक सिद्धार्थ तोता वर्थे बीरगंजे सिद्धिदास मवंकू । खाने
च्वना गना च्वंम्ह गंगायात धाइ—'छंत जिं छुं अन्याय याना
प्यहां वने त्यनागु मखुर्थे !' तर थन मेखे तुरन्त ह्याँय् ह्याँय्
ख्वयेका अबुम्हं मायेका नं नाप लाये मफुगु वा क्वले जूगु
अथवा लिप्याना हये मफुगु गनं हे छुं संकेत तकं मवःगुलि
जक सिद्धिदास सिद्धार्थर्थे विस्युं मवंसां छयली हे अबुया
हाःसः तायेवं सुला बिल ला, लिलाके मफयेक व्वाँ वन ला
धयार्थे जुल । हानं मेगु छता खँ सिद्धिदासं मेम्ह कलाः क्वाय्
हल वा गय् दत गनं हे छुं मडु । तनं धा, मनं धा, अथवा
गछेँचाछि धनं माँभाय्या उन्नति व साहित्य सेवाय् जुया

चवंह सिद्धिदासं मेम्ह कलाः कांङ्गी म्हाय सुमेरु बिचाः यायेत हःगु खः ला, छै लजगा याना नके मालीगु करं क्यंकेत अबुम्हं हया व्युगु खः ला ! बुँ सम्म नं मी धाःम्ह, वृद्ध समये तकं निह्याःया छ्छाः सम्म जुइ धका धाःम्ह उत्साही सिद्धिदासं न्हूपुखू छ्छो लुमंके व्युगु जक चरित्र-चित्रणे छ्छुफिति मसि अपो सहानुभूति धका-धिका वाकूगु ला धयाथे चवं । मेमेपिं पात्रया चरित्र-चित्रणे वंसा लक्ष्मीनारायण (सिद्धिदासया अबु) यागु छ्छगू चित्रण बांलाक भीगु न्ह्योने चवं वः । वेकः अबलेया जन समाजया विश्वास व धारणायाम्ह पुत्र-प्रेमं जाःम्ह छ्छम्ह अबुया प्रतिनिधि खः । लीलावती व सुमेरु लक्ष्मीया नाँ नं चरित्र-चित्रणे न्ह्यथने ज्यू; कांङ्गी, सानुनानी, बेलकुमारी, मोतीलालया नां काये । तर प्रायः फुक मेमेपि-निगु चित्रण हे कित वास्तविक तथ्ये दुने च्वनेत खः, कित सिद्धिदासया हे चरित्र-चित्रणे सम्पन्नता हयेत बांलाकेत खः । चरित्र-चित्रणया पृष्ठ स्वयं पात्रं धाःगु मेम्ह पात्रं धाःगु खं व परिस्थिति नाप त्वात्वां वया चवंगु क्रियां पुइकावं यंकी । अबुम्हं हे छ्छथायू ला स्पष्ट रूपं सिद्धिदासया चरित्र विषये ननं-वाका तःगु दु । छ्छम्ह पात्रं लिपा मेम्ह पात्रया चरित्र चित्र-णया निति न्हून्हूगु भिन्न-भिन्न मनोभाव तुरन्ता तुरन्ति ग्रहण व अभिव्यक्त यायेगु कलायू सफलता प्राप्त यायेगु सर्व सुलभ एवं सहज सुलभ मजू । 'सिद्धिदास' नाटके सिद्धिदा-सया चरित्र चित्रण थुलि स्पष्ट व बांलाक जुल कि वेकःयात अभिवादन यायेगु अभिलाषा पाठकपित जुइ ।

न्हापा नाटकया रूपं हे मूक अभिनयया दस्तू दु, आः नं भावनाया प्रधानता दु, तर अयनं वर्तमान विज्ञान-युगया प्रेसं सफूया पन्ना नं दबूथे, वाक्यांश नं नृत्यया पलाःथे याःगुलि थौं कथोपकथनया नं अपो मू दत । कथोपकथनं वर्तमानया व्याख्या जक याइ मखु, वंगुया विवेचना, भविष्यया निर्देशन नं याइ । नाटककारयात थव हे छ्छगू शक्तिशाली अवलम्बन नं खः । अयनं गबलें गबलें नाटकीय पात्रे सुयातं कने मज्यूगु पाठकपित धाः-सा थुइका बीमालीबले अय याये थयू याये मदइ बी । अले खगत भाषण वा ईश्वरया न्ह्योने आत्मनिवेदन याना थः ज्यां लिचिली, अथवा स्वप्न-प्रलाप याका न्ह्यः वयेका छ्छवइ । नाटक शास्त्रे कथोपकथनया यक्व हे विवेचन दु, तर वर्तमान समये उक्रियात रुढ़िवाद शब्दं विभूषित याना परित्याग यानावं वया चवंगु दु । अयनं पात्रानुकूल भाषाया गम्भीरता व सार्थकताया ध्यान तये हे माः । नाटके निष्प्रयोजन वार्ता अर्थात् सिके जा नया थ्यो धकाः तयेगु खंयात ला स्थान हे मदु, नापं कथोपक-

थन सार्थक हानं संक्षिप्त, मर्मस्पशी, व्यक्तित्वया धार दुगु जुइमाः । सत्यमोहन जोशीजुया भाषा गनं गनं साप हे छ्छवा-सुगु, गन गनं कथोपकथन सिद्धिदासया ज्याया रिपोर्ट न्यंकेगुथे चवंक जू वंसां थव नाटकया दुस्यः हे 'कथोपकथन' खः । —

'आम मां भायू धयागुलि छंत नकः वैला धया ? मां भायू मां भायू धका न्हिन्हि भों प्वो मुंका बाचा बाचा वैथें हाला च्वना छं छैं याना नय म्वाला ?' धयागु अबुहिसिगु थव छ्छूचा कथनया उद्धरणं कथावस्तुयात न्ह्यज्याकेगुली तिबः, चरित्र-चित्रणे प्रकाश हः सीकादी फु । 'देगः देगलं जा वा वोसां, थः थःगु जः क्यना च्वनी धायेका, तर फ्वसा हवयावं वोगु कुमिचां नःगु पिलाचां गोन्हु नां तया जः खयूका च्वनी...' धयागुलि सिद्धिदासया अन्तर-हृदय जक स्पष्ट अक्ष मजू, च्वमि जोशीजुया अन्तर-हृदय नं बांलाक लक्ष याये फु ।

रंगमंचया दृष्टि मेगु खँ हवखा, चिलं, कलम, भों, लासा, सुखू व साधारण स्वाभाविक प्रचलित वेशभूषां गाका तःगु छ्छू नाटकया थःगु विशेष गुण खः ।

वातावरण वा देशकाल हानं शैली सम्बन्धे च्वया च्वने मखुत । उद्देश्य विषये च्वयेगु आवश्यकता हे मदु । माँ-भायू व साहित्य नाप जीवनया घनिष्ठ सम्बन्ध ह्यसिका नमूना बिया सेवा भावना जागृत याइगु थव नाटक धात्थें सामयिक नापं महत्वपूर्ण जू । 'थुजोपिं हे भाषा प्रेमी दातां प्रोत्साहन बिया-च्वन धाःसा लच्छी छ्छगू ला अवश्य नं थुजोगु नाटकया थुजोगु हे साहित्यिक रचना जिं पिकाकां वने' धयागु शिव-संकल्पी, कलाया अनन्य पुजारी, 'जयप्रकाश' महाकाव्यया कवि श्री सत्यमोहन जोशीजुया प्रयास अत्यन्त सराहनीय जू ।

मू भन्चा अपो । छ्छपाइ बांला ।

सफू संग्रहनीय ।

बिन्ति !— ग्राहक सम्बन्धी पत्र-व्यवहार सहा-यक सम्पादक नामं याना मदीसे व्यवस्थापक 'धर्मोदय' नामं याना दिसं । जिमिगु थव बिन्ति न्यना दीसा फाइल सम्बन्धी ज्यायू त्वाक-बुक जुइगुलि जिपिं बचे जुइ फइ । हानं फत्तिक-त्तले सम्पादक व व्यवस्थापकया निगू विषयया पौ जुइव अलग अलग निपौ पौ च्वया दीगु कृपा तया दीसा साब ज्यू ।

मलख = [चिनाखँ मुना] — चिउँमि-

कवि रे. र. न. 'स्यस्य', पिकाकः—'थौकन्हे' प्रकाशन विभाग, येँ, नेपाल ।

कवित स्वभावं हे संवेदनशील जुइ, थःपिनिगु प्यखेरं घटित जुया च्वंगु घटना प्रति सचेत वा शीघ्रगामी जुइ, अर्थात् संसारया प्रत्येक वस्तुया अनुभूति इमिगु हृदये याकनं लाः बना छगू प्रतिक्रिया पिकाइ । उकिं, धाये फु काव्य धइगु हे कविया मनया प्रकाश खः, तर कवि-मन साधारण मन जुइ मखु, सूक्ष्म दृष्टि तयेफुगु, विचारशील, विवेकया आधारे आधारित जुया च्वंगु उच्च कल्पनां पूर्णगु जुइ । संसारया वास्तविकता नाप छुं सम्बन्ध मतःसे कल्पनाया जक स्वाने गयाः आनन्दया महले चोःहिला जुइगु नं धात्थैम्ह कविया ज्या मखु । कवि नं छम्ह मनु खः, समाजया दुख-सुख नाप घनिष्ठ सम्बन्ध दुम्ह छम्ह व्यक्ति, उकिं थःगु संसारया दुख-सुख थःगु भाव व कल्पनां व्यक्त याना थःगु विचार प्वंका बन्यगु हे छम्ह कविया ज्या खः ।

'मलख' या कवि 'स्यस्य' जुयात नं समाजया दुर्गन्ध, अव्यवस्था, कुरीति आदिं गाक्क हे प्रभावित याना तःगु दु धका वेकःया 'मलख' धयागु चिनाखँ संग्रह बना स्वयेवं बांलाक हे सी दु । वेकःया सूक्ष्म दृष्टी भीगु समाजया गुगुं दुषित अंश हे त्यना च्वंगु मदु । अले थौकन्हेया 'छ्छाः नयेत, छ्छु पुनेत, छ्छा दनेत, धौक्कि प्यतुयेत हे थाय् मदया याइगु दुखद क्रन्दन नं वय्कःया न्हायपने बांलाक हे थ्वया च्वंगु दु । मिसातयेत खालि छगू न्हावसाथेँ जक भाःपाः तइगु मध्यकालीन सामन्तियुगया भ्वाभवःगु परम्पराय् ब्वलना च्वंम्ह छम्ह भलिमचायागु अवस्था कवि चित्रण याना तःगु ब्वना दिसँ—

“भ्वातिं धकाव खव भलिमचा धयापि
वःगु इक जुयाव उगु परम्परां ॥”

न्हाज्यां वनेगु प्रकृतिया स्वभाव खः, विश्वया नियम खः । तर अगतिया साःगाले जक दुना च्वनीपिं, समयया ल्यू ल्यू न्हाज्यां वने मसःपिं मनूतयेसं याना त्याय्म्ह-त्यासेत थःपिनि इच्छानुसार प्रेमया सूत्रे चिना वने मखना आत्म-हत्या याना जुइगु खँ नं कविया दृष्टि पिनेयागु खँ मखु । “न्हूपुखुली दुने छम्ह त्याय्म्ह सित” । विवेकी धाःपिं मनूतयेगु थ्व मूर्खता खना प्रकृति स्मेतं खिसि यायां कवियात थथे धाल—

“समाज पकालं यत्तिया लँस

मनुख बङ्गु स्व प्रगति चकनास ॥”

धात्थेँ धाल धाःसा भीगु समाजे थौं दुखी-गरीबतयेगु चित्कार, शोषिततयेगु हृद्विदारक आर्तनाद हे हाहाकार मचे जुयाच्वन । थ्व हे हाहाकारया कसः कविजुं “धौं लया सल” धइगु कविताय् गुलि मार्मिक रूपं क्यना तल स्वया दिसँ—

‘सिगुं लिउने हँकन ह्वलच्वं
सियुचा मिउ वःम्ह दुँइ बुरि छम्ह
घासस घेलथेँ पुगाना च्वंथास
चावांन्यानाव बैयसं सिनाच्वन ॥
जनिख प्वलस व ल्हावम्ह मचा अन
सर्गत थ्वक च्याँय् च्याँय् ख्वया च्वन ॥

सामन्त व पूंजीवाद समाजे व्यक्ति व व्यक्तित्वया मू छुं भति हे दइ मखु । थुजागु समाजे इमि हे राज्य जुइ । देशे शासन वा कानून छुं दःसा व नं फुक्क इपिं हे छ्छुचःचिगु हित व भलाइ स्वया दयेका तइगु जुइ, न कि जनताया कल्याणया खाः स्वया । अले थुजागु समाजे त्यत्तुमत्तु त्येका च्वनेगु जनतायात थःपिनिगु उन्नति व विकाश यायेगु अवकाश प्राप्त यायेगु हे गनं ? लुँ बोहया चक्कि तिंघ्रीक न्यायेका मनूतयेगु इज्जत न्यायेगु बलात्कार यायेगु हे थ्व समाजया दिनघर्या जुइ । उकिं,

‘ध्यबा बियाव जिगु इज्जत न्यायिम्ह’ ।

छु थ्व हे ऽ ला छंगु मानवता ॥’

धका थुजागु क्रह्यंगु व्यवस्था प्रति थःगु विरोध व्यक्त याइम्ह मनूयात नं व समाजं वेँ धका खाखा त्याइगु । थौं विश्वया जनताया प्रबल इच्छाया विरुद्धे, लखं लख मनूतयेगु हिचःतिं निर्माण जुया च्वंगु मानव सभ्यता धुसकुम जुइगु छ्छाँट शान्तिया नामे देशया शासकत जनताया शुभ-चिन्तकत धका जुइपिं मनूतयेसं अणुबम, परमाणु बमथेँ जाःगु ध्वंसात्मक अस्त्र-शस्त्र दयेकु दयेकु वया च्वंगु कवि चाः, बांलाक हे चाः । अले कविया कल्पना व्वां वनी—

‘श्रुष्टिया मांजु ख्वया च्वन आकासस’

हानं—

‘प्रगतिस जुयिपिं जि मचातयत्
का रे, प्रतिक्रियां मोहनियात स्व ॥’

सच्छिदं मयाक राणातयेसं याना च्वंगु अत्याचारी निरं-कूश शासनया विरुद्धे नेपाःया जनताया बिचे दुने दुने बुद्ध कया च्वंगु क्रान्तिया मि सम्बत् २००७ साले छ्छोले ब्वाला कया बल । थःपिनिगु दुख-मर्का फुक चुइका छ्वयेत, देशयात

उन्नति-प्रगतिया लँपुइ ब्वाकेत नेपाःया जनतां छगू सासलं छप्वाः म्हुतुं धइथे राणाशाहीयात विरोध याना कोथला छवत । तर जनतां गुगु आशायगु खः, व प्राप्त मजुल, देशे प्रतिक्रियावादी, देशद्रोही, जनद्रोही ल्यना हे च्वन । थव खँया संकेत यायां कविजुं व्यंगगु क्रान्ति थये उद्गार पिकया दिल—

“क्रान्तियागु लँस बं थिले न्ह्यव हिं
क्रान्तिलहाःम्हुलि व्यँना वँन फ्यास्स ॥”

थुकथं भीसं धाये फु, स्यस्य भाजु सामाजिक विषमता व्यक्त याना यथार्थ चित्रण याइम्ह छम्ह प्रगति-प्रेमी खः । समाजया थव असमानता तथा अन्याय चीका छ्वयेगु लँपु बय्कलं क्रान्ती खंकल । तर थव क्रान्तिया विषये वय्कःया विचार स्पष्ट मजू ।

वय्कःयात संघर्ष यायेगु क्रान्ति यायेगु छुमान न्यू वइगु हे प्रकृति । थव खँ वय्कलं ‘ब्वमिजुपित छुं छां’ धइथाय हे च्वया दिल—‘जिगु मिखां खँवको व प्रकृतिया फुक्क ब्वसा छता छता धयार्थे शान्ति, आजादि व प्रगति समां याका तःगु खँने । मनू-समाजया कुरीतित दुया छ्वयेत क्रान्ति छुइ-गु सुनां !—खया दिसँ थव खँया लिसः कविं ‘सुलु’ धइगु कविताय गय् बिया दिल—

“मनुख लँपुस मलखया किचलं
क्रान्ति नं छन्हु सुलुपुया हयि हँ ॥”
अथे हे ‘बसन्तया ध्याचु’ ली खया दिसँ—
‘पलैसाया निंति प्रलय मव्वंसे
वँने मखु पृथिवस न्हना हे वंसां ॥”
अभ ‘मुक्ति’ धइगु कविताय ला—
“सुपाँय् त्वापुं विश्वय् मलखं

पिदनि तिनि छन्हु अमर मुक्ति नं ॥” धका च्वया दिल । उकिं वय्कलं क्रान्ति धयागु समय गायवं सरगतं ववहाँ वइगु छुं चीजथे खना दिल, गुगु वयेवं हे फुक सामाजिक दुरावस्था छ्त्थुं चुला यंकी ? तर क्रान्ति ला पृथ्वी थहाँ वइ अबले, गबले कि क्वं निसँया फुक सर्वहारा जनता सुसंगठित जुया दना वइ । उकिं—

“शान्तिया मुक्ति मलुउनि अभ नं

ए शान्ति-दूत वये माल हाकनं ॥” धका वय्कलं आशा याना दीगु व्यर्थ खः ।

हानं, कविता धइगुली कल्पनां जाया भावया स्वच्छन्दता दयेमाः । ‘स्यस्य’जुया कविता ब्वने बले मिहेनत साथ शब्द

ज्याना ज्याना चिन्ता तःगुथे भीत अनुभव जूवं । हानं वय्कःया कल्पना नं उलि तीव्रगतिं व्वां वंगु खने महु । वय्कलं प्राकृतिक चित्रण यायेत प्रयत्न याना दी, तर वय्कःया न्होने अप्पो याना सर्ग, मिला व पृथ्वी मैँचा सिबाय मेगु चू हे लाः वःथे मच्चं । वय्कःया प्रकृति वर्णन नाप नापं भीगु संस्कृतिया नं प्रभाव लाना च्वंगु बांला हे जू ।

न्ह्याथे हे थजु, भीगु माँभाषं छम्ह काय् बुइकल—नव-युवक कवि ‘स्यस्य’जु ! विचार प्रगतिशील जू । अध्ययन व अभ्यासया बलं वय्कः अवश्य थाहाँ हे वनी ।

छपाइ बांला धाःसां ज्यू । मू पाय्छि जू । —‘नील’

की [बाखं पुचः] — च्वमि प्रेम-

बहादुर कसा, प्रकाशक—च्वसापासा, ८१४ मरुइला छेँ, क्रान्तिपुर—४, नेपाल । पौल्याः ११४, मू छतका त्या ।

थुकी वेकःयागु भिनिपु बाखं मुं वःगु दु । भिपु भीसं पत्र-पत्रिकाय् स्वये धुनगु, निपु ‘सतित्वया मू’ व ‘गोफय्’ न्हूगु खः । पुलांम्ह लेखक प्रेमबहादुर कंसाकारजुया लेख लोक-प्रियताया चर्चा थन याये माःगु महु, न वेकःयागु बाखंया लोक-प्रियताय हे छुं च्वये माःगु दु । अयनं नेपाल भाषाय् सफूया रूपेपिहाँ वःगु वेकःयागु थव हे न्हायांगु सफू खः !

निर्माण व विनाश ध्वधिमधि हे धीथे धीथे च्वंगु थव युगे कलाया उद्देश्य कलाय् तुं साहित्यया तात्पर्य रसात्मक वाक्ये तुं मच्चंसे उकिया दुने वना प्रयोजने दू वन । उकिं थौं गुगुं सफू न्होने च्वंवल कि हे ‘गय्’ व ‘छाय् वा छु’ निगू प्रश्न निगः मिखां स्वयेगु याइ । वेकलं नं स्वयं ‘न्ह्यस’स हे ‘बर्कछि, च्वयेत जक मच्चसे छुं धाये, छुं कने धका हे च्वयागु खः’ धया दीगुलिं थुकी गुगुं रूपे छुं धया तःगु दु धयागु स्पष्ट हे जू । नापं साहित्य-सृजन साहित्यकारं स्वेच्छाचारं याःगु आत्मदान खः कि समाजया मांग पूर्ति मात्र खः धयागुया लिसः नं थुकी हे दु । कल्पना व अनुभव साहित्यकारयागु जुइ, प्रेरक साहित्यकारया छ्चाख्यरं च्वंगु साहित्यकारया दृष्टि तिफ्याये फुगु समाज जुइ । वेकःया बाखंया खँ नं थव हे खँ खः ।

‘अजि’, ‘न्हाय्’, ‘गोफय्’ आर्थिक समस्याया पृष्ठभूमी दनाच्वंगु कथानक खः । थुकी क्रमशः छम्हसिगु साधारण कमाइलं परिवारया जीवन हने मालीगु हानं अजागु जीवनं हे विपत्तिया नाना आरोपया अभिशाप फये मालीगु चित्रण, प्वाःया समस्यां विदेशे वना च्यः जुयानं मूताः मदइगु हानं

मनूया आन्तरिक आकांक्षा व वयात चू लाना च्वनीगु परि-
स्थितिया चित्रण, जीवनया न्होने कलायात नं थ्वाइगु
चित्रण खने दु । 'प्रगतिया त्वाथले', 'पुनर्विवाह', 'सल्हा'
विवाह व पारिवारिक समस्यां प्रेरित जुया समाधान पाखे
थःगु विचाः प्रतिविम्बित याना प्रगतिया निर्देश याइगु बाखंत
खः । अयनं केशरिया 'निम्हं छम्ह जुसेलि निम्हेस्यां उळि हे
हक दु धै दियागु मखु ला ?' धयागु खं गुलि 'प्रगतिया त्वा-
थले' बाखंया सन्देश विषये स्पष्टता हः, 'छं हे छंगु प्रेमयागु
फुक्क खं भातयात कना ब्यु, थ्व पौ फुक्क बाँलागु मखमलयागु
मिहचा छपाते स्वथना छिमि केहे' भतयात कस बिया छ्व'
धयागु पात्रया कथनं 'सल्हा' बाखने छु समष्टीयात थःगु
सल्हा बिया दीगु लक्ष जू, उलि 'पुनर्विवाह' स वीणाया ज्व-
लिज्वः मैजा न्होने वःगुलि सन्देशया विषये स्पष्टता महल ।
अयनं आदर्शवादी माधव भति प्रगति पाखे न्ह्यचिका हानं प्रग-
तिवादी वीणायात भतिचा तथाकथित थौंया प्रगति लिचिका
दीगुलि दाम्पत्य जीवन सुखमय जुइत परस्परया सहलह आव-
श्यकता दु धका कनेगु कुतःयाना दीगु धायेछि । बाखं धयागु
लक्ष्य ज्वना न्ह्यां वना पात्र व चरित्र-चित्रण निमित्त जुइ
माःगुली प्रतिकूलता रूपं उपन्यासया रंगे वंगुलि थथे जू वंगु
खः । 'बाखं' द्वारा साहचर्या प्रेम, व प्रेमया भागी जू वइम्ह
लिथु प्रति जुइगु नारी हृदयया इर्ध्याया चित्रण दु । 'ज्यापु'
बाखने छम्ह अजाम्ह मनूया चित्रण दु, गुम्हसे न्हापा गुकिया
विरुद्धे दना व हे स्थाने थः थ्यनेवं थःगु अभिमाने न्हापायागु
खँ त्वमंका कतःया गःकीम्ह जुल । 'ती' बाखंया सन्देशकला व
जीवनया विषये वेकःयागु थःगु नं मत बिया तःगु खः,
जीवनया निति कला खः, कलाया निति जीवन मखु ।
'खबरदार' बाखने जेलया व कांग्रेस सरकारया चित्रण नाप
नापं हे मानव समाजया सम्मुति-विषमताया चर्चा जुया
च्वंगु दु । अले तिव्र आकांक्षा छगू जक मनूयाके दुसा गुलि
दुःख-पीडा बाः वःसां निराशवादी मजुसे मनु म्वाना च्वनी
धयागु 'सतित्वया मू' बाखनं क्यं । हानं 'स्वर्गया लँपु' बाखनं
धर्मया नामे जुया च्वनीगु मिथ्या विश्वास क्यना दीगु दु ।
स्वर्ग व नर्कया मान्यता विषये धया दीगु दु—“इहलोके च्वना
परलोकया खँ धाये फइगु हे गथे ! भी नं सिना स्वये मानि
अले तिनि धाये फइ का ” तर सिना हे स्वये धुंका तिनि
कर्मया विषये धाये फइ धयागु खँ जिमिगु विचारे
ईश्वरवादयात, आत्मावादयात, जातिवादयात, ग्रन्थप्रमाण-
यात घयुपुना च्वंगु धर्मया अध्ययन, मनन याना पिहाँ वःगु

निष्कर्षया सोचनीय प्रतिक्रिया मात्र खः, । हानं थ्व खँ नं
कहानीया सिलसिलाय् तुं वातावरण व चित्रण द्वारा स्पष्ट
याना दीसा बाँलाइगु खः । हानं मेगु 'गय् धाल' विषये धया
च्वने सिके थ्व हे अंके २५९ पृष्ठे प्रकाशित रचना व सफू हे
च्वनेगु प्रेरणा बीगु भिताल । सफू संग्रहनीय । छपाइ बाँला ।

—*—

समाचार

लुम्बिनी धर्मोदय समितिया प्यंगूगु बैठक

समाचार प्राप्त जूगु दु, लुम्बिनी धर्मोदय समितिया
प्यंगूगु बैठक लुम्बिनी विश्राम शालाय् जनवरीया २ तारीख
रविवार १९५६ खुनु न्हिनेसिया स्वताइले भैरहवाया बड़ाहा-
किमया श्रीमान नरबहादुर गुरुड्या, सभापतित्वे जुल ।

उपस्थिति थथे खः—

१. श्रीमान नरबहादुर गुरुड, बड़ाहाकिम भैरहवा
२. भदन्त आनन्द कौसल्यायन
३. श्रीयुक्त शिवशरण प्रसाद चौधरी
४. श्रीमणिहर्ष ज्योति
५. भिक्षु महानाम

(तौलिहवाया बड़ाहाकिम वर्षां याना व विशेष कारणं
याना उपस्थित जू वये मफुत)

सभाय् दकसिबे न्हापां वंगु बैठकया रिपोर्ट लुम्बिनी
धर्मोदय समितिया मंत्री भिक्षु महानामं च्वना न्यंकल । हानं
सर्वसम्मति स्वीकृत जुल । अले बैठके क्वे प्रकाशित यानागु
प्रस्ताव स्वीकृत जुल—

१. सर्वसम्मति भैरहवाया बड़ाहाकिम श्रीमान नरबहा-
दुर गुरुड्यात लुम्बिनी धर्मोदय समितिया अध्यक्ष मनोनीत यात ।

२. लुम्बिनी धर्मोदय समितिया थ्व बैठके थः संरक्षक
श्री ५ महाराजधिराज त्रिभुवन वीरविक्रमया विदेशे अक्स-
मात् स्वर्गवास जूगु समाचारं तस्सकं आघाट जुल । समिति
वसपोलया उपकार कृतज्ञता पूर्ण स्मरण याना वसपोलयात
परलोके सद्गतिया नापं सुख शान्तिया निति २ मिनेट तक
सकलें सदस्यपिं दना प्रार्थना यात ।

३. लुम्बिनी धर्मोदय समितिया थः अध्यक्ष बड़ा हाकिम
श्रीमान नरबहादुर गुरुडजुया पाखें श्री ५ महेन्द्रवीर विक्र-
मया आज्ञानुसार लुम्बिनीया पुनरुद्धारया सिलसिलाय् जुयावं
च्वंगु महत्वपूर्ण ज्याया खँ न्यना हादिक प्रसन्नता प्रकट यात ।
अध्यक्षजुं जुया च्वंगु ज्या-खँया सम्बन्धे नवावां धया दिल—

(क) लुम्बिनीया पुलांगु मन्दिरया लिक्सं लुम्बिनी धर्मोदय समितिया पाखें स्वीकृत जूगु नक्शानुसारं छगू न्हूगु मन्दिरया निर्माण कार्य जुयावं च्वन । गुकिया जग म्हुइगु व दनेगु ज्या सिधये धुंकल ।

(ख) लुम्बिनी विश्राम शालाया न्ह्योने छगू धर्मशाला व छगू मेगु न्हूगु विश्राम शालाया निर्माण आःपा भति जुइ धुंकल ।

(ग) पुलांगु विश्राम शालाया नं छुं परिवर्तन नापं माः माःगु भवनया निर्माण यायेगु ज्या जुयावं च्वन ।

(घ) सुनौली भैरहवा तकया लँया मरम्मत जुया च्वंगु दु ।

(ङ) भैरहवा गौचरं निसैं भैरहवा तकया लँ चा ल्हा-येगु ज्या जुइ धुंकल, हानं बिचे बिचे प्यंगू चिधंगु पुल सिधये धुंकल ।

(च) भैरहवां निसैं लुम्बिनी तकया गुगु लँ ५३ फूट ब्यायागु तयार जुइगु खः उकी भैरहवां निसैं लगभग प्यंगू माइल तक चा ल्हायेगु, पालेगु आदि ज्या याकनं याकनं जुयावं च्वन । लँ बिचे बिचेयागु खुशी ता दयेकेत माःगु सिंत उखें थुखें संग्रह याये सिधल ।

(छ) लुम्बिनी छगू आकाशवाणी केन्द्र तथा पोस्ट आफिसया स्थापना जुइ धुंकल ।

समाचारे ज्ञात जूगु दु, समिति सरकारयात अन्तर्राष्ट्रीय महत्वया थ्व धार्मिक तथा सांस्कृतिक ज्या सम्पन्न याःगुली हार्दिक धन्यवाद बिल हानं विश्वास यात, सरकारं जनताया सहयोगं लुम्बिनीया प्राचीन गौरवानुरूप यायेत मेमेगु अपेक्षित ज्यात नं यथा सम्भव याकनं याना छ्वइ ।

४. समाचारे थ्व नं ज्ञात जूगु दु थुलि लुम्बिनीया निर्माण व पुनरुद्धार सम्बन्धि खँ जुइ धुंका बुद्धपरिनिर्वाणया २५०० दँ क्यंगु खांया-पुन्ही बुद्धया जन्मस्थान लुम्बिनी यायेगुली विचार जुइवं अन्तस थथे निश्चय जुल—

(क) बुद्ध जयन्ती महोत्सव समिति दयेकेगु ।

(ख) श्री ५ महेन्द्र वीर विक्रमयात थ्व समितिया संरक्षक जुइगु व थ्व पुण्य अवसरे लुम्बिनी बिज्यायेगु प्रार्थना यायेगु ।

(ग) बैशाखपुन्हीया अवसरे छगू मेला नं यायेगु । हानं दँ दसं चैत्र महिनां जुइगु मेला थ्व बैशाख-पुन्हीबले हे याना छ्वयेगु कुतः यायेगु ।

५. अनं लिपा लुम्बिनी धर्मोदय समितियात न्हापा

भैरहवां ककरहवा बजार तकया लँ व तापू भिकेत व ल्हनेत प्राप्त जूगु भिदो दाँ मध्ये समितिया मन्त्री व शिवशरण प्रसाद चौधरीयात आवश्यक व्यय यायेगु अधिकार व्यूगु खः, व खर्चया व्यौरा मंत्री तकोमन्त्रि अस्वस्थ जूगु कारणं चौधरी शिवशरण प्रसादं गुगु पेशयात व विषये समिति विचाः याना निर्णय यात—थ्व हिसाब स्वीकार याये न्ह्यो सबइंजिनियर श्री प्रितमसिहयात जांच यायेगु प्रार्थना यायेगु अले वयागु रिपोर्टया लिपा हानं विचार यायेगु ।

६. लुम्बिनी दर्शनार्थ वइपिं आगत अभ्यागतया नितिं छगू व्यवस्थित रजिस्टर लुम्बिनी धर्मोदय समितिया पाखें तयेगु । आः तक गुगु निगू रजिस्टरे हस्ताक्षर यायेगु परम्परा चालु जुयावं वयाच्वन उकिया थासे छगू जक रजिस्टर चालु यायेगु ।

७. ओवरसियर श्री रत्नबहादुरजुयात लुम्बिनी मन्दिरया दके बांलागु नक्सा दयेका बीम्हेसित ३०१) तका दाँ पुरस्कार बीगु घोषणा जूगुली दके बांलागु नक्शाया रूपे श्री रत्नबहादुरजुयागु स्वीकृत जुल । तथा पुरस्कार नं बिल । समिति समितिया अध्यक्ष व मंत्रीया हस्ताक्षर सह प्रमाणपत्र छगू नं बीगु निश्चय याःगु समाचारे ज्ञात जूगु दु ।

८. न्यागूगु लुम्बिनी धर्मोदय समिति लुम्बिनीया बरे जुयावं वया च्वंगु जिम्मेदारियात ध्यान तथा अन छम्ह जक भिक्षु च्वनां मगाःगु अनुभव यात । समितिया राय अनुसार म्हनिं निम्ह नेवासिक भिक्षुपिनिगु आवश्यकता दु । समिति नेपाल सरकारया कृतज्ञ जुया च्वंगु दु, सरकारं छम्ह नेवासिक भिक्षुया योगक्षमया नितिं आर्थिक व्यवस्था याना बिल । समितिया प्रार्थना दु, निम्ह भिक्षु च्वनेगु नितान्त आवश्यकता दुगु अनुभव याना नेपाल सरकारं कृपा तसे हानं छम्ह भिक्षु तयेगु समितिया नितिं संभव याना बीगु ।

अन्तस अध्यक्ष महोदययात धन्यवाद बिया बैठक दन ।

लुम्बिनीयात चन्दा

समाचार प्राप्त जूगु दु, लुम्बिनीया लागि लंका बुद्ध मण्डल धयागु संस्थाया पाखें धर्मोदय सभायात न्या दो ५०००।- कं. रु. चन्दा प्राप्त जुल । थ्व चन्दा परराष्ट्र विभाग नेपाल सरकारया मार्फत ड्राफ्ट चेक वोगु खः ।

श्री ५ लुम्बिनी बिज्याइ

समाचार ज्ञात जूगु दु श्री ५ महाराजधिराज महेन्द्रवीर विक्रम शाहदेव लुम्बिनी बिज्याइगु जुया च्वंगु दु । दिन ला

निश्चय मज्जनि, अयं अनुमान दु, शायद फरवरीया मध्य निगू सप्ताहे दुने पाखे वसपोल भैरहवाय् बिज्याना लुम्बिनी बिज्याये फु ।

छट्ट संगायनया प्यंगू सन्निपाट

समाचार ज्ञात जूग दु रंगूने खुगू संगायना जुया च्वंगुली प्यंगू सन्निपाट १६ दिसम्बर खुनुश्यामया संघराजाया सभापतित्वे शुरु जुल । थ्व सन्निपाट उद्घाटन यायेत श्याम-याम्ह प्रधानमंत्री भाःगु जुया च्वन । थ्व सन्निपाटया नां श्याम सन्निपाट तल । थ्व स्मरणीय खः, थ्वयां न्हापायागु सन्निपाटया नां काम्बोडिया लाओस सन्निपाट तःगु खः । हानं अनुमान दु, लिपायागु सन्निपाट सिंहल सन्निपाट जुइ । समाचारे थ्व नं ज्ञात जूग दु, श्यामया प्रधान मंत्री लिहाँ भाये न्ह्यो १ लाख व ६२ दो दाँ दान याना भाल ।

२५०० बुद्धाब्धया टिकटयागु तस्वीर भेंट

समाचार थ्यंगु दु, अनागारिक सुगतं भिक्षु अमृतानन्द नापं वना श्री ५ महाराजधिराज नाप लात । हानं बुद्धयागु २५०० बुद्धाब्धया उपलक्षे नेपाल सरकारं दयेकीगु टिकटया लागी च्वया तःगु स्वपाः तस्वीर नं अनागारिक सुगतं श्री ५ यात भेंट चढे यात । वसपोल श्री सुगतया आर्ट खना तस्सकं प्रभावित जुल । मेगु समाचारे थ्व नं ज्ञात जूग दु, श्री सुगत नापं आनन्द कुटी विद्यापीठया सेक्रेटरी श्री न्हुशेबहादुर नं स्वीडने वना कृषि विद्याया शिक्षा काः वनीगुलि १५ जनवरी खुनु निम्हसितं विद्यापीठं टुच्चा यात ।

बुद्धगया ऐडवाइजरी बोर्ड

समाचार थ्यंगु दु, भारतीय महाबोधि सभायागु अनेक सालया प्रयत्न स्वरूप वंगु दँ निसै भारत सरकारं बुद्धगया मंदीरया बारे अनया महन्तपिनिगु ल्हाते सलंसः दँ निसै च्वना च्वंगु एकाधिपत्ययात हटे याना भारतीय बौद्धपिं व सरकारी कर्मचारीपिनिगु छगू मेनेजिंग कमीटि दयेका व कमीटियात बुद्धगयायागु प्रबन्ध यायेगु पूरा अधिकार लःल्हाना बिल । समाचारे थया तःगु दु, थ्व मेनेजिंग कमीटि अतिरिक्त भारत सरकारं मेगु विभिन्न बौद्ध देशया प्रतिनिधिपिनिगु छगू ऐडवाइजरी बोर्ड नं दयेकूगु दु । थ्व बोर्डया निंतिं परराष्ट्र विभाग नेपाल सरकारं नेपालया पाखें आचार्य भिक्षु अमृतानन्द स्थविरयात मनोनित याःगु समाचार दु । मेगु न्हंगू देशया प्रतिनिधि मनोनित याःगु जक थथे—

(१) लंकां लंकाया भू०पू० प्रधानमंत्री इडलि सेनानो-

यक व राजा हेवावितारन, (२) लाबोसं कल्चर मिनिस्टर श्री फगना खम्मावो, (३) बर्मा बर्मा सरकारया सुप्रीम-कोर्टया चीफजस्टिश श्री थाडो सिरि सुधम्म ऊ० ते मांउं व बर्मा हाइकोट जस्टिश श्री थाडो महा श्री सिधु उ० चांतून, (४) काम्बोडियां उन्नालोम राजमहाविहारया पूज्य पुन्न सम्दच महास्थविर, (५) जापानं क्योटोया सुप्रसिद्ध निशि-होंगांजि महाविहारया अधिपति श्री केशो ओटानी, (६) भारतं महाबोधि सभाया सभापति सिक्किम महाराजकुमार व पश्चिम बंगालया डिपुटि मिनिस्टर श्री टी० वांगडी तथा कलकत्ताया श्री निर्मलचन्द्र बरुवा, (७) नेपालं आनन्दकुटी विद्यापीठया संस्थापक, धर्मोदय सभा व अखिल नेपाल भिक्षु महासंघया सेक्रेटरी आचार्य भिक्षु अमृतानन्द । तिब्बत व थाइ लैण्डं नियुक्ति मज्जनि ।

विराट महिला साहित्य सम्मेलन

समाचार ज्ञात जूग दु, ल० पु० विद्यार्थी साहित्य मंदिरया तत्वावधाने यले मंगले कन्या निकेटन स्कूले श्रीमती चन्द्र-कान्तादेवीया सभापतित्वे छगू विराट महिला साहित्य सम्मेलन थिलागा ९ स जुल । सम्मेलने येँ, यल, ख्वपया आपालं पुलाँपिं व न्हूपिं लेखिकापिसं भाग काल । समाचारे ज्ञात जूग दु, थ्व सम्मेलने जूग रचनाया प्रतियोगिताय् प्रथम, दुतीय, तृतीय रचनाय् मि० सु० लोकदर्शन, धर्मरत्न यमि नवीन ताम्राकार व विद्यार्थी साहित्य मन्दिरं पुरस्कार बीगु घोषणा नं यात ।

हिमाञ्चल छात्रसंघया वार्षिक ल्यज्या

थ्व हे वंगु ८ जनवरी खुनु कलकत्ताय् च्वना च्वंपिं प्रवासया तथा नेपालया नेपाली विद्यार्थीपिनिगु प्रतिनिधित्व याना च्वंगु हिमाञ्चल छात्रसंघया वार्षिक ल्यज्या राजेन्द्र छात्र निवास, कलकत्ताय् जुल । विभिन्न पदस नियुक्त थुकथं जुल—

अध्यक्ष— आर० पी० रिजाल

उपाध्यक्ष— केदार शर्मा

सेक्रेटरी— दिवाकर विक्रम राणा

आ० सेक्रेटरी— नीलवीर सिंह

साहित्य तथा प्रचार सेक्रेटरी— चन्द्रशेखर

कोषाध्यक्ष— बी० एन्० बास्तोला

खेलकूद सेक्रेटरी— एल० एम्० दिक्षित

मेडिकल सेक्रेटरी— कृष्ण भगत

सम्पादकीय

२,५०० ढँ क्यनीगु स्वांया-पुन्ही

थ्व विज्ञान-समृद्ध युगया राजनीति अनुशासित विश्वया वीसवीं सदीयापि विवेकी मनूत मध्ये विश्व शान्तिया निति महाःपि शायद हे सुं दइ, चाहे इमि विश्वशान्तिया दृष्टि-कोणे यक्व हे अन्तर थ दयेमा । ख नं खः, गबले शिल्पकला का, साहित्य धा, संगीत पाखे स्वया हुं सारांशे फुक ज्या-खँ हे व्यक्तिया निति मजूसे, समष्टिया निति जुइ धुंकल, अले विश्वशांतिया आशा याइगु हे जुल । राजनीति भूभागे देशया सीमा सीमाया बन्धन यक्व हे तयेमा, थौं सारा विश्वे विचारे भ्रमं समानता वया विभिन्नताया विनाश जुयावं वना च्वंगु दु, दु । थ्व हे नाना दृष्टि मध्ये थौं बौद्ध-धर्म नं विश्वशान्तिया कम सहायक जुइ मखु धयागु विद्वानपिनि, मनीषिपिनि एवं तत्वचिन्तकपिनि ङ्गू स्यल्लागु सम्मति खः । अन्तरराष्ट्रे बौद्ध-धर्म प्रचार व प्रसार जुया व्यापक रूपं गम्भीर प्रभाव संस्कृति व सभ्यताय दुने थ्यंके लाना च्वंगु अध्ययन व मनन अनन्तर उकिया महानता नं खंकेगु कर परे हे जुल, खंका वयावं च्वंगु नं दु । बौद्ध-धर्मया विश्वशान्तिया अमर संदेश जन जनया मने दुने थ्यंकेत न्होने वइ च्वंगु स्वांया-पुन्ही विशेष प्रकारं छगू देशं मेगू देशं स्वया कम मजुइक माने यायेगुली प्रतिस्पर्धार्थे जुया च्वंगु खने दु । खयेत थ्व स्वांया-पुन्ही नं बुद्धया जन्म, बुद्धत्व प्राप्ति व महापरिनिर्वाणया संस्मरणे हे जुइगु खः, अयनं बुद्धया निर्वाण २,५०० ढँ पूर्ण जुइगु थ्व स्वांया-पुन्ही जुया मेमेगु स्वांया-पुन्हीया अपेक्षा बांलाक जुइगु जुया च्वंगु दु । न केवल, लंका, श्याम, बर्मा, कम्बो-डिया, भारत आदि बौद्ध देशया जनतां थ्व महोत्सव माने याइ, अपितु अनया सरकारं नं सरकारी तौरं महोत्सव माने याना थ्व उत्सवयात महान गौरवान्वित याना बी । गुगुं सरकारं लाखों लाख, गुगुं सरकारं करोड़ों तक ढाँ व्यय याना थःथःगु देशया ऐतिहासिक व सांस्कृतिक महत्व सम्बन्धितगु स्थान व साहित्यया पुनर्निर्माण एवं विकाश याना थ्व स्वांया-पुन्हीयात धुमधामं तयारी याना च्वन । जिमित अत्यन्त प्रस-न्नता दु, लुम्बिनी धर्मादय समितिं थ्व हे स्वांया-पुन्ही महो-त्सव माने यायेत अलग बुद्ध जयन्ती महोत्सव समिति दये-केगु निर्णययात हानं याकनं दयेकी तथा गुकिया अध्यक्ष श्री

५. महाराजधिराजयात जुइगु प्रार्थना याइ नापं स्वांया-पुन्हीस लुम्बिनी बिज्याकेगु प्रयत्न याइ । गुलि तक जिमि सम्बन्धित सभा सोसाइटी पाखे ध्यान वं, फुकसिया बुद्ध जयन्तीया विशेष समिति दयेका नं ज्या याना यंके धुंकल । हानं इमिगु अपील व योजना नापं उत्साह, उमंग एवं उद्देश्यया महानता अनुभव याना सराहना नं यायेगु कर परे जू । उकिं गुपि महानुभाव-पिनि न्होने तक थ्व जिमिगु पंक्ति थ्यनी, वेकःपित नं भी नेपाले ढँ ढँसं जुयावं च्वंगु स्वांया-पुन्ही धूमधामं याने यायेत ज्या यायेगु, सहायता व सहयोगी जुइगु अपील याना च्वना । येँ, यल, ख्वप, तानसेन, बुटवल, भोजपुर, चैनपुर, त्रिशुली आदि आदि नेपाले स्वांया-पुन्ही महोत्सव सम्बन्धी ज्या यानावं वया च्वंपि महानुभावपित शायद आः तक ज्या मछुनिसा याकनं छुना यंकेगु सुभाब बिया च्वना । छेँ मि नयेवं तुंगाः म्हुइगु बानि मकाःसे याकनं हे माःगु ज्या-खँ तत्पर जुइ माल । येँया अस्तिधातु यात्रा नं थुगुसी यायेगु बांलाइगु जक मखु, आवश्यक हे खने दु । अन्यथा २,५०० गूगु स्वांया-पुन्ही बले हे मयाःसा गबले यायेगु धाये ! खः, च्वयेगु व यायेगु यक्व पाः । तर तू तिमसिकं गनं तू-ति पिहाँ वइ ?

थः सहृदय 'धर्मोदय' या पाठकपित सुचित याना, जिमिसं २,५०० गूगु स्वांया-पुन्हीया विषये अभूतपूर्व विशेषांक पिकायेगु ग्वःसा ग्वयागु दु । हानं अबले तक 'धर्मोदय' या ग्राहक पर्याप्त संख्या दयेकेत सकसिके सहायता व सहयो-गया निति जिपि सदा प्रार्थी नं जुया च्वना ।

लुम्बिनी वनेगु गनं ?

योजना दयेकेगु छगू खँ, कार्यान्वित यायेगु मेगु हे खँ ! तर योजना हे बांमलाःसा ज्या छु बांलाइ ! भारत सरकारया योजना व नेपाल सरकारया योजना अध्ययन याये धुंका जुया च्वंगु लँ सम्बन्धी ज्या-खँया निरूपण याये धुंका हानं ढ्को लुम्बिनीया लँ-खँ न्ह्यथनेगु जक अनिवार्य याना मन्बू, यात्रिपित सुविधा माक्व प्राप्त जुइ धइगु आशायू हे नं नैराश्य हयाबिल । लँ मदयेकं गनं सुं गबले थ्यंके वने फइ मखुगु अनुभव नेपाल सरकार व भारत सरकारं याना नं हानं थ्व समस्या न्होने च्वं वःगु तसकं आश्चर्यगु खँ नं खः ! नेपाल सरकारं भैरहवां लुम्बिनी जुना कपिलवस्तु वनीगु तहाकगु लँ पकि

सड़क याना दयेकेगु निश्चयानुसार ज्या नं जुयावं च्वन, तर ककरहवां लुम्बिनी तकया लँ दयेकेगु विचाः सम्म नं लक्ष्य याये मफुगुलिं साब हे ज्यामळिगु ङ्गू समस्या याउंक हे लक्ष्य जुल । न थ्व समस्या समाधान याये धका भारत सरकारं नौतनवां निसै सुनौलि तकया लँ दयेका व्यू । शायद भारत सरकारं ककरहवां लगभग ४ माइल थःगु सीमां लुम्बिनी थ्यंगु लँ नेपाल सरकारं दयेकी धका नौगढं ककरहवा तकया सड़क दयेकूगु जुइ । तर नेपाल सरकारं नेपालं भैरहवा हवाई मैदानं निसै भैरहवा अनं लुम्बिनी जुना कपिलवस्तुयागु लँ दयेकेगु कुतः यात । धुकी राष्ट्रीय आय एवं राजनैतिक दृष्टि कोणं लाभ नं दु खः । तर न्हाक्क हे न्हाथे जूसां यात्रीतयेत ला नौगढं वये धाःसा ककरहवा तक याउंक भारत सरकारं निर्माण याःगु लं वया ४ माइल नेपाल सरकारं मदयेकूगु लं जुइ मालीगु जुल । यदि भैरहवा जुना नेपाल सरकारं दयेकावं च्वंगु लँ सुविस्तां वने धाःसा नं नौतनवां सुनौलि तकया भारत सरकारं बांलाक दयेका मब्यूगु तापलां धू हे क्वलाछि दुगु, चिकुलां ध्याचलं छुट्टि हे जुइगु लँ वने मालिगु जुल । वस्तुतः नेपाल व भारत सरकारं विचाः याना याकनं लँया खँ वःगु समस्या सुलभ्ते यायेगु आवश्यकता दु । नौगढं ककरहवा जुना वनेगुली यात्रीपिंत सुविधा अवश्य प्राप्त जुइ । थ्व ४ माइल तक यागु लँया खँ खः । भारत सरकारं नं भैरहवा जुना नेपालया भेमेगु ऐतिहासिक तिर्थस्थान नं दर्शन यायेगु इच्छा याइपिं यात्रीपिनि हित व सुखया ख्याल याना नौतनवां सुनौलि तकया प्रायः न्याक्वेति लँ दयेका हे बीमाः । यदि निम्ह सरकारं नं थः थःगु विचारे हे अरे जुया यात्रीपिनि सुविधा सम्बन्धे विचाः मयासे च्वनावं च्वंसा निम्ह सरकारया प्रयास नं मार्ग सुविधाया कसौटी सफल गबलें खने दइ मखु । चाहे यक्व हे अन निम्ह सरकार नं कतिलाःगु खंका थच्वनेमा ! थ्व नं धाये, विज्ञान समृद्ध युगे चीनेथे जाःगु तब्यागु तहागु पःखाया सुरक्षा विचाः व्यर्थ खः । खः, राष्ट्रीय आयया थन छगू सवाल दु, गुगु गम्भीर रूपं विचारनीय जू । अयूनं भारत सरकारं नौगढया ककरहवायागु लँ हे ख्यले दयेकेगु स्वया च्वन धाःसा, नेपाल सरकारं सुनौलि भैरहवा, भैरहवां लुम्बिनी जुना कपिलवस्तु स्वइगु लँ हे लुमंका च्वनी, थ्व हे ङ्गू समस्या खः ! समाधान याये हे माः, व नं याकनं ! अन्यथानेपाल सरकारयाके भारत सरकारयाके जिमिसं न्यना च्वना—लँ ला दयेकल खः, तर लुम्बिनी वनेगु गनं ? थ्व जिमिगु प्रश्न, उपेक्षा याना हे च्वन धाःसा लिपा अन्तर्राष्ट्रीय यात्रीपिसं नं न्यनी—लुम्बिनी वनेगु गनं ?

भैरहवां लुम्बिनी जुना कपिलवस्तु वनेगु लँ दयेकावं च्वंगु ५३ फूटयागु खः । १८ फूट लँ मोटरयात, जवे खवे १०, १० फूट गाड़ायात, ५, ५ फूट निखें सिमा पीत, २॥, २॥ फूट धःयात खः । लँया ब्याघागु वर्गीकरण साब हे बांला ! बरु टेक्कायागु जुया व नं ङ्को जक पुलुकक व्वसार्थे वयनेगु ज्या मखया लँया ज्या सम्बन्धी गुलि ठोस जुल उलि बांलाइ, कतिलाइ धयागु पाखे ध्यान बीमाः । खयेत ला सरकारं आः चायागु जक दयेका वर्षां ङ्को प्याका जमीन कसे याका यायेगु विचारं हानं रोल पेल यायेत हया तःगु इंजिनं नं थथे हे जुइ धका धया च्वंगु दु । भैरहवां लुम्बिनी तक वनेव भ्वदुइगु खुशि घाघड़ा, तिलारया ता दयेकेगु टेक्का नं बी धुंकल, ज्या नं जुया च्वन । थ्व ज्या स्वया मेगु तिनाब व दानव धयागुया ता नं दयेके बीगु विचार खने दु ।

भेमेगु लुम्बिनीया योजनाय् पुलांगु मंदिरया ज्याय जग तिनि सिधल । व फुकं हे त्यं दनि । तर हर्षया खँ खः, नेपालया थःगु कलानुकूल जुइक सि बुत्ता कीपिं बुत्ताकःमि आदि व दकःमित अन थ्यना च्वने धुंकल । लुम्बिनी पुलांगु विश्राम शालाया लिकसं च्वंगु धर्मशाला व विश्राम शालाया ज्याय आपाः भति ज्या सिधये धुंकलया मतलब छतं सिधल, नितला यायेत नँया सतरी आदि प्रबन्ध जुया च्वन । थ्व विश्रामगृह विशेषरूपयागु जुइ, गु किआधुनिक ढंगयागु जुया लः आदिया प्रबन्ध दइ । वया न्होने छतंयागु धर्मशाला ङ्गू दयेकूगु सि हे धल धाःसां जिल । हानं याकनं हे पुलांगु धर्मशालाय् नं छतं थकाइ । चौकि तयेगु विचार याकनं कार्यान्वित याना बीगु ज्यू ! मंदिरया न्होने च्वंगु पुख्या जिणोंद्वारया नापं सफाइया योजना सराहनीय जू । अले निम्ह भिक्षु तयेत समितिं याःगु मांग पूर्ति याना बीमाः धयागु पक्षे जिपिं ली ।

लुम्बिनी जिणोंद्वार व पुनर्निर्माणया धुपिं फुक ज्या यायेत यातायात विभागया सेक्रेटरी जेनेरल सुरेन्द्र सम्सेर व डायरेक्टर कुलरत्न इंजिनियर वया फुक ज्या शुरु याका थकल थौकन्हे ज्वाइन्ट सेक्रेटरी श्री वेदप्रसाद लोहनीया देखरेखे ज्या जुयाच्वन । आः सरदार फत्तेबहादुरं देख रेख याना च्वन । खास याना लँ सम्बन्धे सब इंजिनियर श्री प्रितमसिंहं रेखदेख यानाच्वन, मंदिर धर्मशालाय् श्री रत्नबहादुरं दिलचस्पी कया ज्या यानाच्वन । अले फुकसिनं भैरहवा बड़ाहाकिमयाके सल्ला कया यानाच्वंगु दु । गुपिं सकलें संसारया बौद्धपिनि पाखें धन्यवादया पात्र खः ! हानं थ्व न्होने वःगु लँया समस्या छगू नं समाधान जूसा लुम्बिनीया यात्रीपिसं गुलि सराहना सह सरकारयात धन्यवाद बीगु !!

कलकत्ता विश्वविद्यालये पहिला

समाचार ज्ञात जूगु दु, कलकत्ता विश्वविद्यालयया थुगुसो यागु एम्. एस्. सी. (केमेस्ट्रि) या परीक्षाय् श्री उत्तमलाल राजभण्डारी धयाम्ह क्कम्ह नेपाली प्रथम श्रेणी प्रथम जुया उत्तीर्ण जुल । कलकत्ता विश्वविद्यालयं छम्ह नेपाली प्रथम जूगु जिमिगु स्मृति गन तक न्हाय् दु, थ्वेकः हे दके न्हापांम्ह खः ।

धर्मोदय सभाया न्हू सदस्यपिं

[नीळम्हेसिगु नाँ वंगु अंला-कौला अँके पिहाँ वःगु दु ।]

२२. श्री बाबुकाजी बुद्धरत्न शाक्य, ललितपुर, नेपाल
 २३. ,, साहिंला उपासक, कान्तिपुर, नेपाल
 २४. श्रीमती बद्रीमाया उपासिका, कान्तिपुर, नेपाल
 २५. श्री पंचनारायण उपासक, कान्तिपुर, नेपाल
 २६. ,, बेखारत्न शाक्य, प० १ नं०, नेपाल
 २७. श्रीमती बादली तता उपासिका, कान्तिपुर, नेपाल
 २८. श्री चन्द्रवीरसिंह कंसाकार, कान्तिपुर, नेपाल

२९. श्री साहु हर्षरत्न, कान्तिपुर, नेपाल
 ३०. ,, काशिनाथ गंगानाथ मास्के, ललितपुर, नेपाल
 ३१. ,, बेखाराज शाक्य, ललितपुर, नेपाल
 ३२. ,, अष्टरत्न शाक्य, कान्तिपुर, नेपाल
 ३३. ,, सम्यकरत्न गुरुजु, कान्तिपुर, नेपाल
 ३४. ,, बलराज गोविन्द, कान्तिपुर, नेपाल
 ३५. ,, बाबुरत्न तुलाधर, कान्तिपुर, नेपाल
 ३६. ,, ख. रामलाल, कान्तिपुर, नेपाल
 ३७. ,, पूर्णकाजी ताम्राकार, कान्तिपुर, नेपाल
 ३८. ,, धर्मदास रत्नदास ताम्राकार, कान्तिपुर, नेपाल
 ३९. ,, नरेन्द्रनरसिंह शाक्य, रंगेलीबजार, सिक्किम
 ४०. ,, बुद्धिलाल उपासक, पाल्पा तानसेन, नेपाल
 ४१. ,, अनागारिका विवेकाचारी, ,, ,,
 ४२. ,, ,, महानन्दी, ,, ,,
 ४३. ,, ,, शीलाचारी, ,, ,,
 ४४. ,, प्रेममान गुठिहार, ,, ,,

—०—

छिकपिनि ग्राहक चन्दा बिया दीगु नाँ व ठिकाना

१. श्रीसाहु हर्षरत्न, असनटोल, धालासिको	काठमाण्डू,	नेपाल ।
२. भिक्षु सुबोधानन्द, श्रीघः विहार, नघः टोल	"	"
३. श्री सुन उपासक, टंगल टोल,	ललितपुर	"
४. श्री मोतिरत्न उपासक, श्रीसुमंगल विहार	"	"
५. श्री वर्णवज्र वज्राचार्य, स्वधा टोल,	बनेपा	"
६. श्री लालधन शाक्य,	भोजपुर	पूर्व ४ नं० नेपाल
७. भिक्षु शाक्यानन्द	बुटवल	पश्चिम नेपाल
८. सानुकाजी नीरकाजी, मखन टोल,	तानसेन	"
९. भिक्षु अनिरुद्ध, धर्मोदय विहार	कालिम्पोंग	पश्चिम बंगाल
१०. नरेन्द्रनरसिंह शाक्य,	रंगेली बजार,	सिक्किम
११. श्रीसाहु त्रिरत्न,	धाकं छोकं,	तिब्बत
१२. श्री हेमबहादुर शाक्य, टक्सार टोल,	भोजपुर,	पूर्वी नेपाल
१३. श्री व्यखारत्न शाक्य,	त्रिशुली बजार,	पश्चिम नेपाल

—व्यवस्थापक धर्मोदय. ४, रामजीदास जेटियालेन, कलकत्ता-७

जूट के हर प्रकार के सामानों के

विशिष्ट निर्माता

श्री अम्बिका जूट मिल्स = लिमिटेड =

—मैनेजिंग एजेण्ट्स—

बगडिया मोर कम्पनी लिमिटेड

५, क्लाइव रो, कलकत्ता

तार : 'MILAMBICA' कलकत्ता

फोन : २२-५६४२

समुन्नत भारत के निर्माण में

शानदार सहयोग

पंच वर्षीय योजना के अंतर्गत दामोदर घाटी-योजना (मैथन और दुर्गापुर), चितरंजन लोकोमोटिव वर्क्स, इण्डियन इन्टिच्यूट आफ टेक्नोलोजी (खड्गपुर), हरिणघाटा मिलक कालोनी, कल्याणी-योजना, टी० बी० सैनीटोरियम (कंचरापाड़ा), प्रेसीडेंसी अस्पताल (करनानी न्यू ब्लॉक), इडेन सैनीटोरियम (दार्जिलिंग), राजा जितेन्द्र नाथ सदर अस्पताल (कूचविहार), सदर अस्पताल (जलपाईगुड़ी) आदि समस्त सरकारी स्थानों में तथा ब्रिटिश हाई कमिश्नर के कलकत्ता व दिल्ली आफिस, इण्डिया एक्सचेंज बिल्डिंग, नेशनल इन्श्योरेंस बिल्डिंग (नागपुर), पिंजरापोल दुग्ध कालोनी (कंचरापाड़ा), एवं नेशनल टावर (२२ तल्लेवाली कलकत्ते की सबसे बड़ी बिल्डिंग) आदि में बिजली के भारत प्रसिद्ध प्रतिष्ठाता—

फाण्डेय इलेक्ट्रिकल (इन्जिनियर्स)

लिमिटेड

१६०, हरिसन रोड, कलकत्ता—७

टेलीफोन—३३—५३६०

३३—५३९४

टेलीग्राम

“श्रीनरसद”

सहयोगी प्रतिष्ठान :—

श्री नरसिंह सहाय मदन गोपाल (इन्जिनियर्स) लिमिटेड

श्री नरसिंह सहाय मदन गोपाल

इलेक्ट्रिक कम्पनी लिमिटेड

कलकत्ता, कानपुर, दिल्ली, बम्बई और मद्रास

शुतलकालयागु वरुत्रया वलशुष आयाओकन

छगू खुये छगू बांलागु हानं आकर्षकगु डलजाइनया
धातुथेंगु व भलंगु काश्मीर शाल, दुशालागा,
पश्मीना, कोटलंग, तूस, शाहतूस, शाहतूसया
दुशालागा, कम्बल, चददर, सुवेटर,
गलबन्दी व मोजा

मलसलतयेगु नलतल

चागा, स्कार्फ, कुल्लुशाल, जम्पर, केपकोट, सुवेटरकोट,
ओवरकोट इत्यादल

न्यागुं कापः व न्हूगु डलजाइन
अले खुये हे लुववनापुसे चवंगु रंगं सुलभ मूल्यं दइ ।

कोट, पतलून, लं इत्यादलया नलतल कटपीस (टुक्रा कापः) कम मूल्यं
दइ । कृपया सुवया दीगु लुवमंका दी मतुय ।

बंगाल स्टोरस लल०

द ए, चौरंगी प्लेस, कलकत्ता—१३

फोन—२३-२३५३

धर्मोदय सभाया

सर्वसाधारण सदस्यपिंत सादर

निमंत्रण व सूचना

आगामी फरवरी २५ तारीख १९५६ शनिवार तदनुसार फागुन १३ गते २०१२ स धर्मोदय सभाया सर्वसाधारण वार्षिक अधिवेशन सभाया प्रधान केन्द्र श्रीघः विहार कान्तिपुरे जुइगु दु ।

थुगु सभाय् विशेष याना कार्यकारिणि समिति व पदाधिकारीपिनि ल्यज्या व सभाया आय व्ययया ल्याःत पेश जुइ । अतएव प्रत्येक धर्मोदय सभाया प्रधान केन्द्रया सदस्यपिंत सविनय निमंत्रण याना कि उपर्युक्त सभा जुइगु दिने उपस्थित जुया थःथःगु कर्तव्य पालन याना सभाया ज्या सफल याना दी । निमंत्रण प्रत्येक सदस्ययात म्हतिं म्हतिं छ्वयागु मध्यंसां तभि ध्व हे सूचना स्वया निमंत्रण स्वीकार याना दी धयागु आशा तथा । यदि छि सभाय् उपस्थित जू भाय मफुसा सभाया ज्या सुचारु रूपं चले यायेत थःगु पाखें खँ ल्हायेगु अधिकार बिया थः यःम्हसित अनुमति बिया हया दीसां ज्यू । ध्व पौ सभाया सेक्रेटरीयात अथवा सुं मेपिंत बिया हःसां ज्यू ।

आशा दु कि छिकपिं व छलपोलपिं महानुभावपिसं सभाया ज्या सफल यायया निंतिं सदस्यया पाखें याना दीमाःगु कर्तव्य पालन याना दी ।

यदि छि धर्मोदयसभा प्रधानकेन्द्रया सदस्य जुया दी मधुनिसा तुरन्त सदस्य जुया सभाय् भाग कया दिसं ।

भवदीय

मिक्षु अमृतानन्द

मन्त्री, धर्मोदय सभा